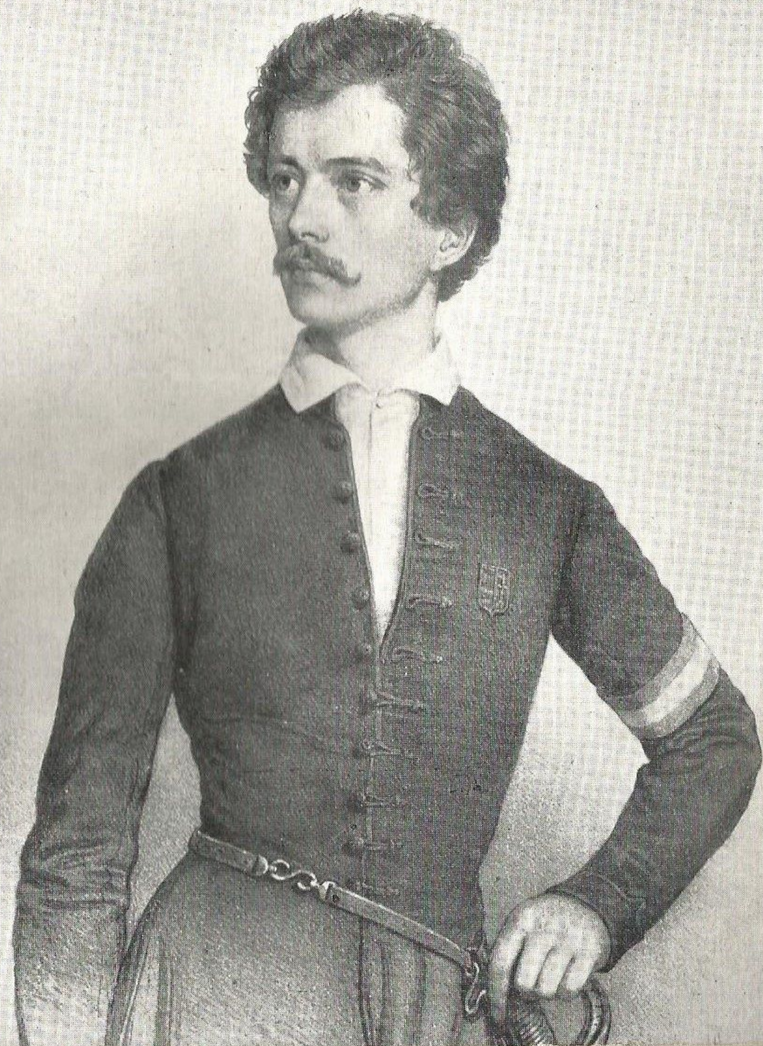
SUOMI-UNKARI

N:o 3 Hinta 30:— 1954

SUOMI-UNKARI

SUOMI—UNKARI SEURA r.y:n ÄÄNENKANNATTAJA

Julkaisija: **SUOMI—UNKARI SEURA r.y.**

Toimitusneuvosto: **Suomi—Unkari Seuran johtokunta**

Päätoimittaja: **Marja Helin**

Maaliskuun 15 pnä 1954

SISÄLTÖ:

Lehti ilmestyy 12 kertaa vuodessa
Toimituksen ja konttorin osoite: **Helsinki, Mikonkatu 8. A. 13.**

TILAUSHINNAT:

Vuosikerta 300 markkaa, irtonumerohinta 30 markkaa.
Tilauksia vastaanottavat kaikki postitoimipaikat ja Rautatiekirjakauppa.

Painettu Helsingissä 1954, Kustannusosakeyhtiö Yhteistyön kirjapainossa.

I kansisivu: Sándor Petöfi. Barabásin piirros vuodelta 1848.
II kansisivu: Ferenc Medgyesin veistos "Pieni tyttö". Unkarin IV. kuvataidenäyttely.
III kansisivu: János Dienes: "Kolme sukupolvea piirustuspöydän ääressä." Unkarin IV. kuvataidenäyttely.
IV kansisivu: "Ecserin häät" Unkarin valtion kansantanssiyhtyeen esittämänä. Tästä tanssista tehtyä elokuvaa odotetaan lähiaikoina Suomeen.

Lajos Kossuth

Maaliskuun 15. päivä

Maaliskuun 15. päivä ei ole vain Unkarin kansan maineikas juhlapäivä, vaan se kuuluu Euroopan kansojen vapausliikkeen kauneimpiin muistoihin. Vuonna 1848, "kansojen keväänä" nousi Unkarin pääkaupungin, Budapestin väestö Pariisissa ja Wienissä alkaneiden vallankumousten jälkeen kapinaan sortovaltaa vastaan.

PETÖFIN JOHDOLLA . . .

Maaliskuun 15 p:nä 1848 purkautui vuosisatojen aikana patoutunut kansallinen ja sosiaalinen jännitystila. Habsburg-sukuiset hallitsijat olivat riistäneet maalta riippumattomuuden ja yksinvalta teki tyhjäksi kansan oikeudet laatia oma hallitusmuotonsa. Habsburgeilla oli tukenaan Unkarin hallitseva luokka, aatelisto ja korkeampi papisto, jotka pitivät feodaalista maanomistusta yllä tulella ja miekalla. Miljoonat unkarilaiset elivät keskiaikaisessa maaorjuudessa. 19. vuosisadan ensimmäisinä vuosikymmeninä aateliston piirissä alkanut "reformiliike", jonka merkitys kansallisten aatteiden vaalijana oli huomattava, ei voinut saada aikaan mitään ratkaisevaa olosuhteiden parantamiseksi, koska se toisaalta kadehti nuorta radikaalia porvaristoa, joka pyrki osaltaan maan poliittiseen johtoon, toisaalta ei halunnut lähteä sorretun kansan kanssa taisteluun yhteisen asian puolesta.

Unkarin kansan vapausliikkeen parhaat nuoret poliittiset ja henkiset johtajat, niinsanotun "jakobiiniliikkeen" jäsenet, joiden johdossa oli runoilija Sandor Petöfi, tunsivat 1840-luvulla, että aatelisen "reformiliikkeen" ja liberaalisen politiikan aika oli ohi; kansan oli otettava ohjakset omiin käsiinsä. He laativat Unkarin kansan taisteluohjelman ja esittivät sen vaatimukset. Ja maaliskuun 15 p:nä 1848 voitti kansanvallankumous ilman verenvuodatusta yhden ainoan päivän kuluessa, sillä Pariisin ja Wienin kansannousut olivat jo luoneet voiton edellytykset. Kansa julisti Petöfin johdolla sensuurin lakkautetuksi, pai-

natti vaatimuksensa ja vapautti poliittiset vangit, niiden joukossa työläis- ja talonpoikaisjohtaja Mihály Táncsicsin "Unkarin Bastiljista", Budan linnanvankilasta.

EDISTYKSELLISTEN EUROOPPALAISTEN LAUSUNTOJA UNKARIN VAPAUSTAISTELUSTA

Maaliskuun vallankumous vaikutti ratkaisevasti Unkarin säätyvaltiopäiviin ja habsburgilaisiin yksinvaltiaisiin. Lajos Kossuthin johtamat kansallisen riippumattomuuspolitiikan eturivin miehet saattoivat tässä vaiheessa viedä läpi ensimmäisen unkarilaisen perustuslaillisen kansallisen hallituksen nimittämisen. Kansanvallankumouksen vaatimuksesta säädyt julistivat valtiopäivillä maaorjuuden lakkauttamisen, mikä merkitsi Unkarin ylhäisöaateliston vuosisatoja ylläpitämän feodaalijärjestelmän murtamista.

Mutta Habsburgien mielivalta halusi vain voittaa aikaa kukistaakseen vuoronsa perään vapausliikkeet Itävallassa, Italiassa ja muualla. Kolmea kuukautta myöhemmin lähetettiin keisarilliset palkkasoturit kukistamaan Unkaria. Maaliskuun 15 päivänä alkaneesta kansanvallankumouksesta kehittyi nyt koko maan käsittävä yhtenäinen vapaustaistelu. Tämä salakavala hyökkäys sai jokaisen rehellisen isänmaanystävän ymmärtämään, että kaikenlainen sovittelu oli mahdotonta mielivaltaisen hallitsijan kanssa ja että kansakunta voi puolustaa vapauttaan ja riippumattomuuttaan vain ase kädessä. Taantumuksen nostaessa jälleen päätään kaikkialla Euroopassa Unkarin kansa kävi Kossuthin johdolla aseelliseen taisteluun "Pyhää allianssia" vastaan.

Marx ja Engels pitivät Unkarin vallankumousta ja vapaustaistelua vuosina 1848—49 eräänä vuosisadan kauneimmista ja tuloksellisimmista kansannousuista, joka teki pienestä Unkarista kahden vuoden ajaksi eurooppalaisen edistyksen johtavan kansakunnan. He luonnehtivat Kossuthia seuraavasti: "Hän on kansansa Danton ja Carnot yhdessä henkilössä. Joukkojen nousun, kansallisen asetuotannon, vallankumousrahan liikkeellelaskemisen, lyhyen oikeudenkäynnin jokaista vastaan, joka asettuu vallankumouksellisen liikkeen tielle, vallankumouksen jatkuvana, lyhyesti sanoen kaikki kunniakkaan vuoden 1793 pääpiirteet tapaamme jälleen Kossuthin aseistamassa, järjestämässä ja innoittamassa Unkarissa."

Euroopan edistyksellisen hengen edustajat, heidän joukossaan Heine ja nuori Ibsen, julistivat hehkuvalla myötätunnolla Unkarin vapaustaistelun voittoa. Victor Hugo julkaisi Ranskan vallankumouksen vuosipäivänä, heinäkuun 14 p:nä 1848 lehtensä etusivulla Kossuthin vapaustaistelujulistuksen, jota hän arvioi seuraavasti: "Kaikki toiveemme kohdistuvat siihen, että tämä sankarillinen ja ritarillinen kansa, joka samalla taistelee Italian ja Puolan puolesta ja joka idässä taistelee ranskalaisten aatteiden, vapauden ja sivistyksen puolesta, saavuttaisi niin pian kuin mahdollista lopullisen voiton." Suuret venäläiset kirjailijat, vapauden ja edistyksen esitaistelijat Tshernyshevski ja Herzen ojensivat Unkarin kansalle veljenkätensä ja asettuivat sen puolelle taistelussa sortajia vastaan. Englannin työväestö laati julistuksia Unkarin vapauden puolesta. Unkarin Honvéd-armeijan riveissä taisteli puolalainen ja itävaltalainen joukko-osasto. Ensimmäisten joukossa oli sankarillinen puolalainen päällikkö, Unkarin vapaustaistelun legendaarinen kenraali Bem.

UNKARIN VAPAUDEN ASIA JA KANSAINVÄLINEN TAANTUMUS

Maailmassa ei ollut ainoatakaan porvarillista hallitusta, joka olisi tunnustanut Lajos Kossuthin kansallisen hallituksen, sitä eivät tehneet Englannin, Ranskan sen paremmin kuin Amerikankaan hallitukset, eikä hän tältä taholta saanut koskaan apua. Kun Habsburgit "Pyhän allianssin" kokoontuessa pyysivät apua Venäjän tsaarilta, kääntyi tämä varmuuden vuoksi Englannin hallituksen puoleen kysyen, minkälaisen asenteen se ottaisi tällaiseen sekaantumiseen. Silloinen ulkoministeri Palmerston lausui tsaarin lähettiläälle: "Unkarilaiset ovat ehkä oikeassa, mutta tehkää heistä loppu niin pian kuin suinkin".

Kansanjoukot ottivat Kossuthin vastaan suurella innostuksella hänen saapuessaan Amerikkaan, mutta hallitus antoi hänen tulla maahan vain tavallisena siirtolaisena eikä unkarilaisena vallankumouksellisena poliitikkona.

Kossuthin Amerikassa saamat kokemukset kiteytyivät seuraavaan lausumaan, jonka hän antoi Philadelphiassa vuonna 1852: "Minun on rehellisesti sanottava, että siellä missä suurkapitalistit kaikella rahavallallaan tukevat despotismia, siellä he valmistavat tietä vallankumoukselle."

VALLANKUMOUKSEN JA VAPAUSTAISTELUN AATTEIDEN TOTEUTUMINEN KANSANDEMOKRATIASSA

Vuosien 1848—49 vallankumouksen ja vapaustaistelun kunniakkaat muistot antoivat sorretulle Unkarin kansalle voimia seuraavan sadan

vuoden aikana. Vallankumouksen ja vapaustaistelun perinteet elivät edelleen Unkarin työväen- ja talonpoikaisliikkeessä kehittyen ja voimistuen jälleen vuoden 1919 neuvostotasavallan aikana.

Unkarin vallankumouksen ja vapaustaistelun aatteet tulivat todellisuudeksi, silloin kun Neuvostoliitto vapautti Unkarin. Kansandemokratian aikana suoritettu suuri kansallinen, vallankumouksellinen luova työ kruunaa Kossuthin ja Petöfin saavutukset.

Kansandemokratia näkee heissä esikuvansa, sillä he eivät koskaan väistyneet, vaan kutsuivat vallankumouksellisella innolla kansaa aseisiin uskoen sen voimiin. Kansan poika Petöfi julisti, että vallankumous ja vapaustaistelu voidaan viedä voittoon vain, jos maan politiikka ja kotiseudun puolustus pohjautuvat kansaan. Hän tiesi, että hallitsevat luokat pitivät joko avoimesti tai salaisesti yhtä kansaa sortavien Habsburg-hallitsijoiden kanssa, että nämä "sisäiset konnat", kuten hän heitä nimitti, olivat vaarallisimpia vihollisia. Ja Lajos Kossuth, jonka kaikki teot olivat syvän, epäitsekkään isänmaanrakkauden synnyttämiä ja joka oli horjumattoman uskollinen Unkarin riippumattomuuden aatteille, paljasti säälimättömästi vieraan taantumuksen kotimaisia hengenheimolaisia.

Maaliskuun vallankumouksen aikana esitettyä vaatimusta "kansanedustuksesta" ei ole kansandemokraattisessa perustuslaissa ainoastaan toteutettu vaan vieläpä täydennetty, sillä eräissä sen perusartikloissa sanotaan, että kaikki valta kuuluu työtätekevälle kansalle. Vapaan unkarilaisen isänmaan rakentaminen ja puolustus on nyt itse kansan käsissä, työväestön ja talonpoikaiston käsissä.

Kansallinen yhtenäisyys, johon Kossuth niin voimakkaasti pyrki, tulee todellisuudeksi ja voimistuu sen johdosta, että jokainen työtätekevä, työläiset, talonpojat ja sivistyneistö, kaikki, jotka ovat valmiit kamppailemaan isänmaan hyvinvoinnin, vapauden ja riippumattomuuden puolesta, tuntevat kuuluvansa kiinteästi yhteen.

Kossuthin ja Petöfin taisteluohjelman ja koko Unkarin vapaustaistelun johtavana aatteena vuosina 1848—49 oli, että Unkarin vapauden asia ei ollut erotettavissa Euroopan muiden kansojen vapausliikkeistä. Vapautettu Unkarin kansa tuntee nyt sisäisen yhteenkuuluvaisuutensa kaikkien muiden kansojen vapausliikkeiden kanssa ja haluaa olla rauhanomaisessa yhteistoiminnassa kaikkien kansojen kanssa. Se on valmis taistelemaan kaikkien niiden rinnalla, jotka puolustavat maansa ja kansansa riippumattomuutta ja rauhallista elämäänsä imperialistien sotaisia pyrkimyksiä vastaan.

RAUDAN JA TERÄKSEN MAA

Unkarin kansa voi vapautumisensa jälkeen vuosi vuodelta todeta yhä suurempia saavutuksia. Se toteuttaa yhä laajenevalla alueella vuosien 1848—49 ohjelmaa. Vuoden 1848 johtajat taistelivat maaorjien vapauttamiseksi. Unkarin kansandemokratia turvasi, kumoamalla vuosisataisen maanomistusjärjestelmän, maan talonpoikaistolle oikeuden astua maan johtoon, se ei ainoastaan antanut heille maata vaan teki unkarilaisille maanviljelijöille mahdolliseksi päästä osallisiksi taloudellisesta, poliittisesta ja sivistyksellisestä edistyksestä ja teki heidän elämänsä helpommaksi maatalouden koneistamisen kautta. Vuonna 1954, viisivuotissuunnitelman päättyessä tulee sähkövalo loistamaan ennen täysin takapajulla olevissa kylissä, sadonkorjuutyöt tullaan koneistamaan puoleksi ja maanmuokkaustyöt 90 %:sti.

Lajos Kossuth halusi vapauttaa maan teollisuuden, finanssi- ja luottolaitoksen ja kaupan vieraasta vallasta. Kansandemokratia loi Unkariin nykyaikaisen teollisuuden. Vuosien 1950 ja 1954 välisenä aikana rakennettavat 341 uutta tehdasta, uudet kaivokset ja teollisuuskaupungit ovat kansallisen riippumattomuuden rauhanomaisia vallituksia. Yksi ainoa numerotieto osoittaa suurenmoisella tavalla, kuinka Kossuthin maasta on muodostumassa voimakas ja kukoistava maa, raudan ja teräksen maa. Teräksen tuotanto kohoaa viiden vuoden aikana kolme ja puoli kertaa suuremmaksi ja koneiden tuotanto saavutti vuonna 1952 neljä ja puoli kertaa korkeamman tason kuin vuonna 1938. Unkarin kansa saattaa jo sanoa, että Kossuthin ei tarvitsisi nyt pelätä kuten omana aikanaan, että hänen maansa ilman teollisuutta on kuin "yksikätinen jättiläinen". Teollisuuden ja maatalouden voimakkaat kädet ovat nyt turvaamassa maan hyvinvointia ja vapautta.

KULTTUURI ON NYT MILJOONIEN IHMISTEN YHTEISTÄ OMAISUUTTA

Petöfi ja muut vuoden 1848 vallankumouksen johtomiehet vaativat, että lehdistön on oltava vapaa ja että kirjallisuuden ja taiteen on palveltava kansaa. Kansandemokratia todella vapautti lehdistön, se antoi sanomalehtien toimitukset ja kustannusliikkeet kansalle. Nykyisin lehdet ja kirjat ilmaisevat työtätekevien tahtoa ja näköaloja. Koulujen ja yliopistojen ovet ovat avautuneet työtätekevien lapsille ja heidän opiskelunsa turvataan kymmenillätuhansilla stipendeillä. Uusien työläis- ja talonpoikaiskykyjen luomukset rikastuttavat kirjal-

lisuutta ja taidetta ja näiden kansan rakennustyötä ja uutta, vapaata elämää kuvaavien teosten sankareina ovat työtätekevät ihmiset. Petöfin iskulause ”kirjoittakaamme kansasta kansalle” on käynyt toteen. Uusi kirjallisuus ja taide viljelevät erityisellä huolella kansan vapaustaistelun perinteitä. Kossuth-palkinnon saaneen kirjailijan Gyula Illyésin näytelmää ”Ozoran esimerkki”, joka elävöittää Unkarin talonpoikien taistelua vuonna 1848, esitetään Budapestin Kansallisteatterissa. Saman kirjailijan suuri näytelmä, jonka päähenkilönä on Lajos Kossuth, kuuluu Unkarin kirjallisuuden huomattavimpiin näyttämöteoksiin. Vuoden 1952 syksynä paljastettiin Budapestissa uusi monumentaalinen Kossuthin muistomerkki, jonka ovat luoneet useat taiteilijat yhdessä. Muistomerkin keskeisen hahmon on muovannut Unkarin Kansantasavallan ansioitunut taiteilija, Kossuth-palkinnon saanut kuvanveistäjä Zsigmond Kisfaludi-Stróbl. Unkarilaisten taidenäyttelyjen teoksista useat kuvaavat myös Unkarin vapaustaistelua, näistä teoksista suurenmoisimpia on ollut Kossuth-palkinnon saaneen taiteilijan György Konecsnin maalaus ”Maaliskuun 15 p. 1848”, jossa kuvataan vallankumouksen syntyhetkeä, Petöfiä innostamassa pääkaupungin kansaa taisteluun Kansallismuseon edustalla. Unkarin filmiteollisuus on valmistanut tähän asti suurimman historiallisen elokuvansa ”Meri on noussut”, jossa kuvataan vapaustaistelua ja jossa Petöfi ja kenraali Bem ovat päähenkilöinä.

Unkarin kansa, Unkarin kansandemokratia on nyt vuosien 1848/49 vallankumoukselta ja vapaustaistelulta perinnöksi saamallaan paikalla edistyksellisten kansojen rinnalla ja viettää maaliskuun 15 päivää tässä hengessä. Unkarin kansan johtaja Mátyás Rákosi on lausunut: ”Olemme kaiken sen todellisia perijöitä ja suoranaisia jatkajia, mikä tuhatvuotisessa historiassamme on edistyksellistä ja elinvoimaista ja viittaa tulevaisuuteen. Sen vuoksi saatoimme viettää vuoden 1848 vallankumouksen satavuotisjuhlaa yhtenäisinä ja innostuneina. Sen vuoksi voimme kehittää edelleen suuria edistyksellisiä aatteitamme ja viedä ne voittoon. Mitä paremmin täytämme isänmaalliset velvollisuutemme työtätekevän kansamme hyväksi, sitä paremmin palvelemme inhimillisen edistyksen suurta asiaa.”

Unkarin lakimiesliiton pääsihteeri

István Kovács:

Havaintoja konferenssista, jossa käsiteltiin kysymystä demokraattisten vapausoikeuksien turvaamisesta

Wienissä 4—8 päivinä tammikuuta 1954 pidetty kansainvälinen lakimiesten konferenssi herätti vilkasta mielenkiintoa unkarilaisten lakimiesten keskuudessa. Aloitteen konferenssin järjestämiseksi oli tehnyt kuuluisa italialainen asianajaja ja poliitikko Giuseppe Nitti ja sen tarkoituksena oli tarjota mitä erilaisimpia ajatussuuntia edustaville lakimiehille tilaisuus keskustella siitä, miten demokraattisia vapausoikeuksia voidaan puolustaa.

Jo Wienin lakimieskonferenssin laajuus osoitti, kuinka suurta mielenkiintoa lakimiehet maailman kaikilla kulmilla tuntevat tätä kysymystä kohtaan. Konferenssissa olivat edustettuina 38 maan lakimiesjärjestöt, kuten eräs huomattava läsnä ollut lakimies, Neuvostoliiton korkeimman oikeuden puheenjohtaja, maansa lakimiesvaltuuskunnan johtaja konferenssissa, E. L. Sedjin totesi. Myös Kiinaa edusti monijäseninen valtuuskunta. Lukuisia ja arvovaltaisia olivat latinalaisen Amerikan maiden valtuuskunnat. Kanadaa edusti neljä tunnettua lakimiestä. Myös Algeriasta, Australiasta, Egyptistä ja Intiasta oli kongressiin saapunut nimekkäitä tuomareita, asianajajia ja oikeusoppineita. Laajin eurooppalainen valtuuskunta oli Saksan demokraattisen tasavallan ja Länsi-Saksan lakimiesten yhteinen edustajisto, jota johti kansallisen palkinnon saanut oikeusoppinut Ferdinand Baumgarten. Saksalainen valtuuskunta halusi myös yhtenäisyyskokoonpanollaan korostaa, että se kannatti ajatusta yhtenäisen ja demokraattisen Saksan luomisesta.

Ranskalaiseen valtuuskuntaan kuuluivat mm. Ranskan kassaatio-oikeuden senaatin presidentti

Léon Lyon-Caen ja hänen poikansa, yliopiston professori Gérard Lyon-Caen. Nelitoistajäseniseen englantilaiseen valtuuskuntaan kuuluivat mm. John Platts-Mills sekä kansainvälisen demokraattisten lakimiesten liiton presidentti D. N. Pritt.

Itävaltalaisten konferenssinosanottajien joukosta mainittakoon rikosoikeuden professori Ritter von Liszt ja Grazin yliopiston professori Heinrich Brandweiner, joka viime vuonna oli Koreassa käyneen kansainvälisen lakimiesvaltuuskunnan johtajana.

Lakimiesten konferenssin ainoana ja suurimerkityksellisenä aiheena oli kansanvaltaisten vapausoikeuksien turvaaminen. Tähän kysymykseen kytkeytyivät kuitenkin lukuisat rauhan ja vapauden puolustamista koskevat seikat. Työjärjestyksen ensimmäisenä kohtana oli kysymys kaikkien ihmisten ja kansojen tasaarvoisuudesta sekä pienten ja suurten kansojen samanlaisesta oikeudesta itsenäisyyteen ja itsemääräämiseen. Wieniin kokoontuneiden lakimiesten esittämät katsantokannat tukivat tärkein todistuskappalein jatkuvasti kärjistyvää taistelua, jota niin monien maiden työläiset ja toimenhaltijat käyvät yhdistymisoikeuksiensa puolesta.

Tätä asiaa koskevissa puheenvuoroissaan Neuvostoliiton ja kansandemokraattisten maiden lakimiehet osoittivat lakeihin ja asetuksiin nojautuen, että näissä maissa työtätekevien yhdistymisvapaus on täydellisesti turvattu.

Toisena työjärjestyksen kohtana pohdittiin kysymystä, miten voitaisiin turvata kansalaisten henkilökohtaiset vapausoikeudet mielivallalta ja puolustaa vapautta, jonka taantumukselliset hallitukset pyrkivät polkemaan jalkojensa alle. Etualalla keskustelussa oli kysymys tuomarin riippumattomuudesta ja puolustuksen vapaudesta. Kansainvälinen lakimieskonferenssi pohti kysymystä laillisuudesta julkisesti koko maailman katseiden edessä. Konferenssissa esitetty aineisto antoi runsaat todistukset siitä, että laillisuus on Neuvostoliitossa ja kansandemokratioissa täydellisesti turvattu.

Wienin konferenssin aineisto on sekä lainopillisesta että poliittisesta näkökulmasta tarkastellen mitä suurimerkityksellisintä. Sen arvoa lisää vielä se, että sekä sen toimikuntien työskentelylle että täysistunnoille antoi leiman täydellinen mielipiteiden ja arvostelujen esittämisen vapaus. Myös konferenssin päätöksiin muotoutuivat monet erilaiset mielipiteet ja katsantokannat. Nämä päätökset osoittavat, että maailman kaikista osista kokoontuneet, erilaisia maailmankatsomuksia ja poliittisia mielipidesuuntia edustavat lakimiehet voivat olla yksimielisiä siitä, että jokaisen lakimiehen tulee myötävaikuttaa demokraattisten vapausoikeuksien puolustamisen hyväksi. Erityisen ajankohtaiseksi tekee tuon tehtävän se suuri vaara, joka uhkaa niinsanotun mccarthyismin taholta kansanvaltaa ja vapautta. Konferenssin osanottajat osoittivat parlamenttien jäsenille, lakimiehille ja tieteenharjoittajille vetoomuksen, että nämä tukisivat taistelua vapausoikeuksien puolesta.

Myös asianajajille osoitettiin vetoomus, että he demokraattisten vapausoikeuksien puolustajia ja vapaustaistelijoita vastaan nostetuissa oikeusjutuissa turvaisivat heidän mahdollisuutensa puolustautua.

Unkarin lakimiesliiton edustajat esittelivät konferenssissa teoksen ”Kansanvaltaisten vapausoikeuksien turvaaminen Unkarin kansantasavallassa”. Kirjan aineiston ovat koonneet unkarilaiset yliopiston professorit, Budapestissä olevan valtio- ja oikeustieteellisen instituutin henkilökunta sekä tunnetut tuomarit, asianajajat ja valtion lakimiehet.

Teos sisältää todistuskappaleita ja tietoja, jotka osoittavat, että Unkari ei ole ainoastaan täyttänyt rauhansopimuksensa edellyttämiä velvoituksia, vaan myös vielä niitä paljon laajemmassa mittakaavassa turvannut kansanvaltaiset vapausoikeudet. Kirjan tekijät osoittavat edelleen, että Unkarin kansa, samalla kun se laeillaan ja oikeudellisella käytännöllään käy leppymätöntä taistelua rauhan ja demokratian vihollisia vastaan antamatta heille mitään mahdollisuuksia uudelleen palauttaa maahan fasistista herruutta, oleellisesti toteuttaa rauhansopimuksen velvoitukset ja Yhdistyneiden Kansankuntien omaksumat tavoitteet. Unkarin kansantasavalta täyttää siten kaikki YK:n jäsenyyskelpoisuuden edellytykset: sekä valtiollisella itsenäisyydellään että rauhaarakastavalla valtiollisella ja yhteiskunnallisella järjestelmällään, jotka ovat YK:n omaksumien periaatteiden mukaiset.

Liitto julkaisi myös ranskan- ja venäjänkielisen lehtisen, missä selostettiin Unkarissa käytännössä olevia tärkeimpiä oikeusnormeja niissä kysymyksissä, jotka kuuluivat konferenssin työjärjestykseen ja joita siinä pohdittiin. Noiden oikeusnormien selostus osoitti vakuuttavasti, että kansandemokratia on turvannut kansanvaltaiset vapausoikeudet. Budapestissä vähän Wienin konferenssin jälkeen pidetty lakimiesten kokous tarjosi oikeusministeriön esimiehen Ferenc Erdein johdolla Wienissä olleelle valtuuskunnalle tervetulleen tilaisuuden konferenssin tulosten selostamiseen.

Nuo selostukset eivät herättäneet huomiota ainoastaan laki-

miespiireissä, vaan myös laajalti muissa kansankerroksissa. Budapestissa ja maaseudun kaupungeissa tekivät rauhankomiteat yleisölle tunnetuksi konferenssin päätöksiä. Myös monien kylien rauhankomiteat ovat pyytäneet konferenssivaltuuskunnan jäseniä lähettämään itselleen Wienin kokousta koskevaa aineistoa, sillä maaseudunkin työtätekevät ovat kiinnostuneet vapausoikeuksien asemasta eri maissa, joissa on vallalla erilaisia poliittisia järjestelmiä.

Wienin kansainvälinen lakimieskonferenssi tarjoaa lakimiehille entistä suuremmat mahdollisuudet antaa yhä voimakkaamman panoksen rauhan ja demokraattisten vapausoikeuksien puolesta käytävään taisteluun tekemällä tunnetuksi konferenssin päätöksiä.

Miten Unkarissa valmistauduttiin viettämään maaliskuun kahdeksatta — kansainvälistä naistenpäivää

Kirjoittanut rouva Károly Sebestyén, tekstiilityöläinen, Unkarin Demokraattisen Naisliiton keskushallituksen jäsen.

Useat miljoonat unkarilaiset naiset valmistautuivat kansainvälisen naistenpäivän juhlalliseen viettoon. Unkarin naisten sydämistä ja aivoista on lähtenyt lukemattomia uusia ideoita ja aloitteita paikallisista toimenpiteistä aina suuriin kansallisiin liikkeisiin asti. Eräs tällainen aloite oli esim. Tatabányan kaivostyöläisten vaimojen päätös koristaa komitaatin sairaalan salit käsitöin ja maljakoin ja tervehtiä potilaita kukin. Suurista, koko maata käsittävistä tapahtumista mainittakoon tammikuussa pidetty naisten kansallinen konferenssi, johon osallistui 800 naista eri puolilta maata ja jossa keskusteltiin Unkarin naisliikkeessä ilmenevistä puutteista ja viitoitettiin tietä tulevalle toiminnalle.

Olen punojana Köbányán tekstiilitehtaassa Budapestissa ja tehtaassamme työskentelee paljon naisia. Mekin osallistuimme kansainvälisen naistenpäivän viettoon ja meidän osallistumisemme tapahtui ennen kaikkea siinä muodossa, että pyrimme yhä paremmin huolehtimaan tehtaamme naisista ja heidän lapsistaan.

Tehtaallamme on jo useita vuosia ollut lastenseimi ja päiväkoti. Ennen kansallista naistenkonferenssia pidetyssä tehtaan naisten kokouksessa esitettiin, että ne äidit, joiden lapset käyvät jo koulua, haluaisivat päiväkodin perustettavaksi myös isommille lapsille, niin että he voisivat äidin ollessa työssä tehdä siellä koulutehtävänsä, lukea ja leikkiä. Tällaisia päiväkoteja on kaikkien koulujen yhteydessä, mutta tehtaan naiskomitea ymmärsi äitien toivomuksen pitää lapset läheisyydessään myöskin työaikana. Heti kokouksen jälkeen ryhdyttiin tällaisen kouluikäisille tarkoitetun päiväkodin perustamispuuhiin ja se on jo avattu. Siellä lapset opiskelevat ja leikkivät opettajien johdolla ja heillä on myös tilaisuus urheiluun. Tehtaan tenniskenttä on talvisaikana lasten luistinratana.

Tehtaan naisjärjestö on saanut aikaan useita muitakin uudistuksia naisten työn helpottamiseksi. Punojat, heidän joukossaan minäkin, ovat tähän saakka työskennelleet jakkaramallisilla istuimilla, joissa ei ole selkänojaa. Naiskomitean ehdotuksesta hankittiin heille selkänojalla varustetut tuolit, joiden korkeutta voidaan säätää. Tapaturmien välttämiseksi hankittiin kutojattarille kauniit pääliinat. Odottavat äidit, joille työlainsäädännön mukaisesti on neljännestä raskauskuukaudesta lähtien järjestettävä kevyempää työtä entisellä palkalla, lajittelevat nyt käämejä lämpimässä tehdassalissa. Tämäkin järjestely on naiskomitean työn tulosta.

Niiden valmistelujen aikana, joita viime viikkoina tehtiin kansainvälisen naistenpäivän viettoa varten, ovat useat sadattuhannet unkarilaiset naiset saaneet tietää, että käytämme toiminnassa uusia menetelmiä ja että olemme paremmin järjestyneitä kuin aikaisemmin taistellessamme naisten aseman parantamiseksi.

Unkarin Demokraattinen Naisliitto on suorittanut järjestöissään syvällekäypiä uudistuksia. Tuhannet uudet työpaikkajärjestöt lujittavat nyt Unkarin naisliikettä. Kaupungeissa ja kylissä, tehtaissa ja työpaikoilla on perustettu lukuisia uusia naiskomiteoja, jotka käsittelevät naisia kiinnostavia paikallisia kysymyksiä ja ratkaisevat erilaisia naisten probleemeja. Asuinpaikallani, Budapestin XVIII. piirissä esim. muo-

dostettiin koulukomiteoja, jotka ovat ottaneet jonkin määrätyn alkeis- tai keskikoulun suojelukseensa. Näissä komiteoissa työskentelevät naiset, jotka useimmiten ovat itse äitejä, pitävät yhteyttä opettajiin, keskustelevat heidän kanssaan esille tulevista kasvatuskysymyksistä ja käyvät lasten vanhempien luona. He pyrkivät kaikin tavoin siihen, että kasvatus kotona ja koulussa tulisi mahdollisimman yhtenäiseksi ja toinen toistaan täydentäväksi.

Meidänkin tehtaallamme, Köbányán tekstiilitehtaalla, on perustettu eräitä uusia elimiä. Niinpä olemme muodostaneet terveydenhoitokomitean, joka mm. järjestää yhdessä tehtaan lastenlääkärin ja terveyssisaren kanssa lastenhoitokursseja odottaville äideille. Sama komitea tarkastaa myös naisten työolosuhteita ja huolehtii siitä, että naiset saavat joko maksutta tai pientä korvausta vastaan osallistua ammattijärjestön tarjoamiin virkistysmahdollisuuksiin. Minun mielestäni on naisjärjestömme kulttuuri- ja valistustoiminnalla, jota olemme kehittäneet ja laajentaneet kansallisen naistenkonferenssin viitoittamalla tavalla, tällä hetkellä erinomaisen suuri merkitys. Kulttuuritoimintamme on monipuolista ja laajaa. Monet työtätekevät naiset ovat esim. ilmoittautuneet ompelu- ja leikkauskursseille, mutta vielä useammat ottavat osaa musiikki-illanviettoihimme ja kirjallisen piirimme järjestämiin tilaisuuksiin.

Naisten kulttuurikomitea pyrkii määrätietoisesti naisten yleissivistyksen ja ammattitiedon laajentamiseen. Meidän mielestämme elämä ei kuitenkaan ole pelkkää työtä ja opiskelua ja sen vuoksi järjestämme usein kevyitä ohjelmailtoja ja iloisia tanssitilaisuuksia nuorisolle. Meillä Köbányán tekstiilitehtaassa, kuten tuhansissa muissa maan naistenjärjestöissä, on toimintamme korkeimpana päämääränä kansojen välisen ystävyyden vaaliminen ja rauhan tärkeyden korostaminen. Valmistautuessamme kansainvälisen naistenpäivän viettoon toimimme samalla rauhan säilyttämisen puolesta. Pyrimme siihen, että Kööpenhaminan kansainvälisessä naistenkongressissa tehty päätös tulisi täydelleen toteutetuksi myös meidän maassamme, tuo päätös, joka asetti päämääräksemme lujittaa koko maailman naisten leiriä liittämällä siihen mahdollisimman laajat naispiirit taistelun tehostamiseksi lasten, elämän ja rauhan säilyttämisen puolesta!

Tavallinen tarina tavallisista ihmisistä

VUOKRA-AUTOILIJATTARENA BUDAPESTISSA

Tämä tarina alkaa vuonna 1949, jolloin nuori budapestiläinen kuorma-autonkuljettaja ja eräs nuori tyttö rakastuivat toisiinsa ja menivät naimisiin. Ja avioliitto vain lisäsi István Kedvesin ja hänen vaimonsa välistä rakkautta.

"Kun olimme olleet naimisissa pari kuukautta, alkoi Budapestiin ilmestyä naispuolisia vuokra-autoilijoita" rouva Kedves kertoo. "Olihan aikaisemminkin jo nähty naisia ohjauspyörän ääressä, mutta he olivat olleet rikkaita naisia, jotka aikansa kuluksi ohjailivat omia vaunujaan. He eivät minua kiinnostaneet, mutta kun näin ensimmäisen naispuolisen ammattiautoilijan, päätin vakaasti

itsekin asettua ohjauspyörän taakse. Mieheni oli kovin iloinen päätöksestäni, koska hänen mielestään autonohjaaminen on varmaan eräs maailman miellyttävimpiä ammatteja. Ilmoittauduin Budapestin vuokra-autokeskuksen ilmaisille autonohjaajakursseille ja jäin ne suoritettuani tämän yrityksen palvelukseen. Pidän kovasti ammatistani, joka minusta on hauska ja mielenkiintoinen. Se miellyttää minua erikoisesti siksi, että se lähentää minua entistä enemmän mieheeni."

Viereisellä sivulla: Asiakas maksaa. Joitakin vuosia sitten ihmiset pitivät turvallisempana ajaa miesten ohjaamissa vuokra-autoissa, mutta nyt ovat naiskuljettajat yhtä suuressa suosiossa. Kuljettajat saavat kiinteän palkkansa lisäksi lisäpalkkiota ajojen lukumäärän mukaan.

Oikealla: Aviopari Kedvesin keskustelu uhmaa ehkä liikennemääräyksiä, mutta sydänten tielle ei voi asettaa esteitä.

Keskellä: Perheidylli. Perheen pikku poika on kahden vuoden ikäinen. Mainittakoon, että lasta odottaessaan rva Kedves ei saanut ohjata autoa, vaan hänet siirrettiin kevyempään toimistotyöhön. Palkka vastasi kolmen edellisen kuukauden keskipalkkaa. Kolmen kuukauden synnytysloman jälkeen hän jatkoi jälleen työtään ohjauspyörän ääressä. Äidin työaikana poikaa hoidettiin vuokra-autokeskuksen lastenseimessä.

Alinna: Ilta lähestyy. Autonkuljettajapariskunta ostaa lippuja lähellä sijaitsevaan elokuvateatteriin, jossa esitetään ranskalaista filmiä "Kultainen tulppaani".

UNKARILAISEN ELOKUVAN VIIKKO

Lähiaikoina järjestetään Helsingissä Suomi-Unkari Seuran toimesta elokuvaviikko, jonka aikana esitetään joukko tämän hetken edustavimpia unkarilaisia filmejä. Koko illan elokuvien lisäksi saamme nähdä mielenkiintoisia lyhytfilmejä luonnontieteen, kansantaiteen ja urheilun aloilta. — Seuraavassa luonnehditaan lyhyesti muutamia elokuvia, joita odotetaan filmiviikon ohjelmaan.

Suuri historiallinen eepos "Meri on noussut".

Maaliskuun viidestoista päivä 1848. Ranskan ja Wienin vallankumoustapahtumien innoittamana nostaa Pestin väestö vapauden lipun ja marssii kaduille. Kansallismuseon luona lausuu Sándor Petőfi väkijoukolle hehkuvan runonsa "Nouse, Magyar!", josta sitten muodostui sävellettynä Unkarin kansallislaulu.

Itävallan hallituksen asettama Unkarin kuvernööri pyysi apua, ja Wienin diplomaatit antoivat Kroatian banille Jellasichille käskyn hyökätä joukkoineen Unkariin.

Unkarin kansalliskokouksessa Lajos Kossuth esitti historiallisen julistuksensa pyytäen 200 000 sotilasta Unkarin nuoren vapauden turvaamiseksi. Kuin yhtenä miehenä kansalliskokous antoi hänelle kannatuksensa, ja Unkarin kansa riensi hänen joukkoihinsa maan kaikilta kulmilta. Talonpojat ja paimenet virtasivat vapausarmeijan lippujen luo; he saapuivat ryysyissään, paljain jaloin, aseinaan vain kuokat ja viikatteet, mutta palavasti tahtoen taistella vapauden ja vallankumouksen puolesta. Kenraali Görgeyn johdolla he kävivät rohkeasti epätasaiseen otteluun itävaltalaisten kenraalien hyvin aseistettuja ja koulutettuja armeijoita vastaan saavuttaen monia voittoja, mutta joutuen lopulta peräytymään ja luovuttamaan maansa pääkaupungin vihollisen käsiin.

Transsylvaniassa hulmusi kuitenkin yhä vapauden lippu. Siellä oli puolalainen isänmaanystävä Jószef Bem järjestänyt Kossuthin pyynnöstä kansan joukot todella taistelukelpoiseksi armeijaksi. Bemin adjutanttina oli Petőfi, Unkarin kansan vapaustaistelun suuri runoilija, eräs koko maailmankirjallisuuden loistavimpia nimiä. Kenraali Bemin johdolla marssivat unkarilaiset uuteen taisteluun sortajia vastaan.

Noita dramaattisia historiallisia tapahtumia kuvailee unkarilainen värielokuva "Meri on noussut". Nimensä se on saanut Petőfin kuuluisasta samannimisestä runosta, joka ylevin säkein tulkitsee Unkarin kansan nousua. Valtavin, värikkäin ja maalauksellisin joukkokohtauksin, kiihkeärytmisin taistelukuvauksin ja herkin runollisin kuvin tämä filmi kertoo Unkarin suuren vapaustaistelun vaiheista.

Elokuvan käsikirjoituksen on laatinut Kossuth-palkinnon saanut kirjailija Gyula Illyés. Filmin tekijöiden ja näyttelijöiden joukossa on monia muita Kossuth-palkinnon voittajia, kuten sen oh-

Kohtaus elokuvasta "Meri on noussut". Keskellä Sandor Petőfi (János Görbe), vasemmalla kenraali Bem (Zoltán Makláry).

Erkel (Sándor P é c s i) ja hänen vaimonsa (Eva S z ö r e n y i).

jaaja Kálmán N a d a s d y, musiikin säveltäjä Ferenc S z a b ó, kuvaaja Barnabás H e g y i, lavastaja József P á n ja pukujen suunnittelija Tivadar M á r k, samoin kuin Sandor Petöfin osan esittäjä János G ö r b e. Myös muissa näyttelijätehtävissä nähdään, sekä pää- että sivuosissa, suuri joukko eteviä ja osiinsa sopivia taiteilijoita. József Beminä esiintyy Zoltán M a k l á r y, Lajos Kossuthina Lajos B á s t i, kenraali Görgeynä Miklós S z a k á t s, uljaana transsylvaanialaisena husaarina Gyurka Hajduna Adám S z i r t e s ja nuoren talonpoikaistytön Gergely Kicsin tärkeässä osassa Gábor Mádi S z a b ó. Júlia Szendreynä, Petöfin suloisena nuorena vaimona, jota hän tulisesti rakasti ja jota ajatellen hän loi joukon maailmankirjallisuuden kauneimpaan rakkauslyriikkaan kuuluvia runoja, nähdään Violetta F e r r a r i.

”Meri on noussut” on suurimittainen historiallinen elokuva. Unkarin kansa ja lehdistön arvostelijat ovat ottaneet sen suurella innostuksella vastaan ja tervehtivät sitä eräänä maansa elokuvataiteen huomattavimpana saavutuksena.

Erkel

Ferenc Erkel (1810—1893) oli unkarilaisen oopperan luoja. Hänen elämästään ja työstään kertova elokuva ”Erkel” sai Karlovy-Váryssa Tshekkoslovakiassa järjestetyissä filmijuhlissa musiikkielokuvien sarjassa ensimmäisen palkinnon.

Ferenc Erkel eli aikana, jolloin Unkarin kansallinen vapausliike syntyi ja aloitti rohkean, vuosikymmeniä kestäneen vallankumouksellisen taistelun maan vapauttamiseksi Itävallan keisarillisen hovin sortavasta ikeestä. Vapauden ja vallankumouksen aatteiden läpitunkemia ovat myös Erkelin sävelteokset. Suurilla historiallis-romanttisilla oopperoillaan ”Hunyadi Laszlo”, ”Bánk Bán” ja ”Dózsa György” hän laski unkarilaisen oopperan peruskivet ja valoi rohkeutta vapauden ystävien mieliin. Uutterasti hän myös monin muin tavoin koko elämänsä ajan palveli Unkarin kansan ja unkarilaisen musiikin asiaa.

”Erkel” on sekä nimihenkilön rohkean, taistelevan elämän kuvaus että suurimittainen musiikkiteos, josta kaikuvat Ferenc Erkelin omien teosten valloittavat säveleet. Filmin ohjauksesta on huolehtinut Kossuth-palkinnon voittaja Márton K e l e t i, sen käsikirjoituksen ovat laatineet István B é k e f f y ja Gábor T h u r z ó, sekä musiikin siihen sovittanut Jenö K e n e s s e y. Elokuvassa esiintyy lukuisa joukko oivallisia näyttelijöitä, joista mainittakoon nimiosaa esittävä, Kossuth-palkinnon saanut Sándor P é c s i, Eva S z ö r e n y i, hänkin Kossuth-palkinnon saaja, Erkelin vaimona, sekä Ferenc Lisztiä, erästä Unkarin maineikkainta säveltäjää esittävä Iván D a r v a s. Elokuvan musikaalisesta täysipainoisuudesta vastaavat János F e r e n c s i k i n johtama Unkarin valtionoopperan orkesteri ja monet nykyisen Unkarin oopperataiteen loistavimmat laulutaiteilijat.

”Erkel” on saavuttanut erinomaisen yleisömenestyksen ja saanut mainiot arvostelut. Samalla kun se elävöittää Unkarin kansallista ja sivistyksellistä historiaa, se tekee maansa säveltaiteen aarteita tunnetuksi laajalle kansainväliselle yleisölle.

Ferenc Erkelistä ja säveltäjää esittävästä elokuvasta on kirjoitettu myös Suomi—Unkari-lehden numeroissa 1 ja 3/1953.

Lääkärin voitto

Vielä viime vuosisadan puolivälissä vei lapsivuodekuume ennen-

Tohtori Semmelweis (Imre Apáthy) tutkimassa lapsivuodekuumetta sairastavaa potilasta.

aikaiseen hautaan tuhansia äitejä kaikkialla maailmassa. Euroopan lääkärit eivät käyneet ratkaisemaan tuota hirvittävää arvoitusta: miksi 30—40 prosenttia kaikista synnyttäjistä menehtyi antaessaan elämän uudelle ihmistaimelle.

Ignác Semmelweis oli nimeltään se unkarilainen tiedemies, joka ratkaisi lapsivuodekuumeen arvoituksen. Puutteellisin apuvälinein, ilman mikroskooppia, laboratoriota ja eläinkokeita hän kykeni löytämään totuuden. Taudin levittäjänä oli yksinkertaisesti vain sairaaloissa vallitsevan ja lääkärien työskentelyssään noudattaman hygienian puutteellisuus. Lääkärit itse istuttivat kuolettavan tartunnan äiteihin, samoinkuin kirurgien epäpuhtaat veitset ja kädet välittivät haavakuumeen bakteerit leikkauspöydälle vietyyn potilaaseen. Ottamalla käyttöön käsien pesun kloorikalkilla Semmelweis käytännössä todisti Wienin synnytyslaitoksella, missä hän työskenteli, että hänen teoriansa oli oikea. Kuumekuolema ei kohdannut enää ainoatakaan äitiä hänen osastollaan.

Semmelweis ei kuitenkaan saanut tunnustusta sen paremmin Wienin taantumuksellisen hovipuolueen kuin vanhoillisten johtavien lääkärienkään taholta. Hänen menetelmiään ei lainkaan hyväksytty ja Sammelweis itse karkoitettiin Pestiin, koska hän oli taistellut vallankumouksellisten puolella Wienin barrikaadeilla v. 1848. Omassa kotimaassaan Unkarissa hänet kuitenkin tunnustettiin. Hän sai professorin oppituolin ja hänen ansiostaan tuhannet Unkarin äidit pelastuivat elämälle.

Semmelweisin rikas ja taisteluntäyteinen elämä on ollut kiitollinen filmiaihe. Sitä todistaa parhaiten juuri elokuva ”Lääkärin voitto”, joka Karlovy Váryssa sai elämäkerrallisten filmien suurpalkinnon.

Elokuvan käsikirjoituksen on laatinut Sándor Dallos, ohjaajana toimi kaksinkertaisen Kossuth palkinnon voittaja Frigyes Bán ja musiikin siihen on säveltänyt András Mihály. Semmelweisinä nähdään Imre Apáthy ja naispuolisessa pääosassa Margit Thurzó. Lukuisat muut nimekkäät unkarilaiset näyttelijät esiintyvät elokuvan laajassa henkilögalleriassa.

Rákóczin luutnantti

1700-luvun alussa tapahtui Unkarissa merkillinen kansannousu. Köyhä väestö nousi taisteluun herrojen mielivaltaa ja vierasta sortoa vastaan, ja heidän kuokin, viikattein ja kepein aseistetun joukkonsa johtajaksi ryhtyi maan rikkain mies, Ferenc II Rákóczi. Yritys laajeni koko maan käsittäneeksi vapaustaisteluksi, jonka muisto jäi elämään sekä historian lehdillä että kansan tarinoissa.

Uusi unkarilainen värielokuva ”Rákóczin luutnantti” on romanttinen tarina tuon kansannousun ajoilta, vuodelta 1708. Filmin päähenkilönä on entinen maaorja János Bornemisza, joka on ylennyt Rákóczin joukoissa upseeriksi ja osoittaa urheutta monissa taisteluissa. Hänen suurin urotekonsa, joka lienee historiallisesti myös tosi, oli syvälle vihollisjoukkojen

”Rákóczin luutnantti” János Bornemisza (Tibor Bitskey).

Kuvamme on viehättävästä unkarilaisesta lyhytkuvasta "Ecserin häät", jota myös odotetaan Suomeen. Filmissä esiintyy kuu'uisa Unkarin valtion kansantanssiyhtye. Lehtemme seuraavaan numeroon tulee yksityiskohtaisempi selostus tästä elokuvasta.

selustaan tehty partioretki, jolloin hänen 11-miehinen partionsa otti vangiksi keisarillisten itävaltalaisten joukkojen ylipäällikön kreivi Starhembergin ja sai saa'iikseen koko keisarillisen sotakassan. Huimilla retkillään Bornemisza aina muistaa kotikylänsä Réthen kauneimman tytön Annan. Vágin laaksossa itävaltalainen armeija kärsii tappion ja Réthe vapautuu. Niin saa myös Bornemisza Annansa ja nuoret voivat viettää iloiset häät.

Elokuvan ohjaaja Frigyes Bán on antanut monien nuorten kykyjen koetella voimiaan filmin eri tehtävissä. Heihin kuuluu mm. 25-vuotias János Badal, joka on suorittanut kuvaustyön. János Bornemiszan osan tulkitsee nuori Tibor Bitskey ja Annan osassa nähdään ensi kerran elokuvatehtävässä Eva Vass, jonka takana on kuitenkin jo kaksivuotinen teatterin näyttelijättären ura. Myös Endre Gyárfás ja Gábor Mádi Szabó esittävät tärkeitä osia tässä elokuvassa.

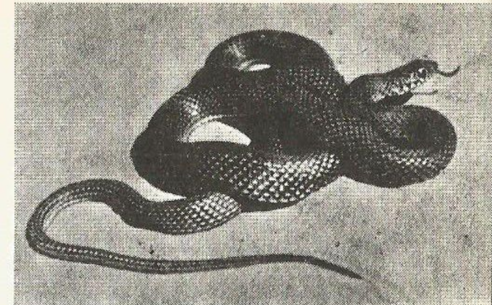
"Rákóczin luutnantti" on saanut Unkarin yleisön ja arvostelun taholta suopean vastaanoton. Erityisesti kiittää arvostelu elokuvan suuria taistelukohtauksia, joissa on voimaa, vauhtia ja väriä. Tunnustusta annetaan myös ohjaukselle, kuvauksen taiteellisuudelle ja monille hyville näyttelijäsuorituksille.

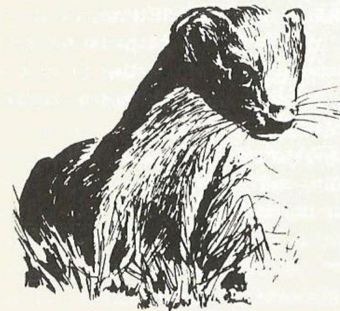
Unkarin eläinmaailmaa

Värielokuva "Keväästä syyslehtien tanssiin" avaa katsojalle ihastuttavia näkymiä Unkarin luonnonpuistoissa

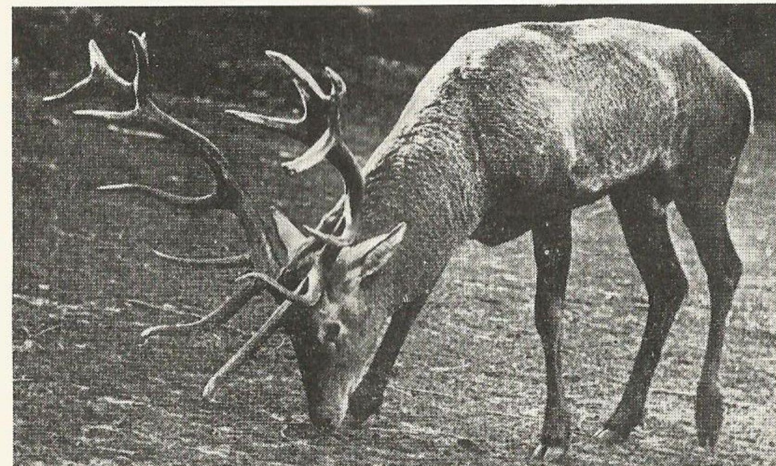
yhä asustavaan kauniiseen ja rikkaaseen eläinmaailmaan. Filmin käsikirjoituksen laatija, ohjaaja ja kuvaaja tri Istvan Homoki-Nagy saavutti mainetta jo aikaisemmalla elokuvallaan "Tyynen veden valtakunta", jossa hän esittää Tonavan rantavesien kirjavaa eläimistöä. "Keväästä syyslehtien tanssiin" on saanut vielä suuremman kansainvälisen tunnuksen: se punnittiin Venetsian kansainvälisillä elokuvajuhlilla ensimmäisen palkinnon arvoiseksi.

Elokuvan tapahtumien näyttämönä on Tonavan rannalla luonnontilassa oleva viidakkoseutu.

Kuvat tällä sivulla ovat Venetsiassa palkitusta unkarilaisesta lyhytkuvasta "Keväästä syyslehtien tanssiin".

Siellä, rehevän kasvullisuuden kätköissä asustaa uljaita saksanhirviä ja siroja metsäkauriita. Siellä saalistaa susi ja ovela, punaturkkinen kettu. Siellä tonkii maata lystikäs metsäsika ja pesii harvinainen musta haikara. Kaikkien näiden ja lukuisten muiden eläinlajien ilot, surut ja taistelut on vangittu filmin selluloidinauhalle. Kaikkiaan lähes 100 eläinlajia nähdään tässä elokuvassa, joka on täynnä eloisaa toimintaa ja on väreissään mitä ihastuttavin. Keväästä, luonnon uuteen eloon heräämisestä se alkaa, vaeltaa läpi kesän uhkean vihreyden ja syksyn liekehtivien värien aina puut paljaiksi riisuvan talven tuloon saakka.

Vaikea tehtävä, villien eläinten kuvaaminen niiden luonnollisessa ympäristössä, metsien vapaudessa on "Keväästä syyslehtien tanssiin"-elokuvassa suoritettu katsojan valloittavalla tavalla. Tämä filmi on sekä taidetta että erinomaista luonnontieteellistä havainto-opetusta.

Elokuvaan liittyy Kossuth-palkinnon saajan Ferenc Farkasin ja Viktor Vaszyn säveltämä musiikki. Filmin tuottaja on Mihály Morell ja se on valmistettu Unkarin uutis- ja dokumenttielokuvien studiossa Budapestissä.

Elokuvasta oli yksityiskohtaisempi esittely Suomi—Unkari-lehden numerossa 12/1953.

Ferenc Szabón musiikki elokuvaan "Meri on noussut"

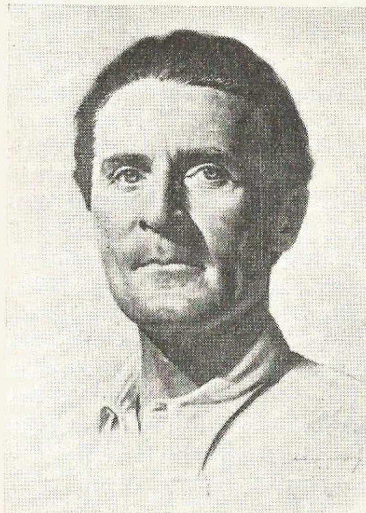
Unkarin elokuvateattereissa on äskettäin aloitettu unkarilaisen värielokuvan "Meri on noussut" esitys. Filmi esittää vuosien 1848—1849 vapaustaistelun tapahtumia ja sankareita eloisin, maalauksellisin kuvin.

Elokuvan korkeaa taiteellista tasoa kohottaa merkittävällä tavalla Kossuth-palkinnon saajan Ferenc Szabón musiikki. Tuo musiikki ei ole elokuvan tekstin "säestystä", se ei ole vain "pohjaväritystä", vaan se samalla kertaa täydentää elokuvan aatteellista sisältöä. Elokuvan luojat arvioivat alusta pitäen musiikin kuvan ja äänen rinnalla samanarvoisiksi tekijöiksi.

Mutta myös itsenäisenä sävelteoksena Ferenc Szabón elokuvamusiikki on arvokas luomus. Säveltäjä itse pitää sitä merkittävänä etappina taiteellisella urallaan. Hän ryhtyi tehtäväänsä suuren innostuksen vallassa ja asettaen itselleen korkeat taiteelliset vaatimukset. Hän ei ole niitä säveltäjiä, joiden mielestä elokuvamusiikki on taiteellisesti toisarvoista rutiinityötä. Ferenc Szabó lausui työstään: "Elokuvamusiikin luominen on säveltäjälle mitä vaikein ja kunniakkain tehtävä."

Koko teoksen perusajatukset kaikuvat kantaatissa, joka on sävellys sanoilla "Meri on noussut, kansanmeri myrskyää" alkavaan Petöfin runoon. Tämä runo, joka kuuluu Petöfin suurenmoisimpien luomusten joukkoon, tulkitsee mahtavalla runollisella voimalla vuoden 1848 kansanvallankumouksen myrskyä kantaen vallankumouksellisten isänmaanystävien äänen sydämiimme. Runon sanoihin sävelletyssä, mieskuoron esittämässä kantaatissa kaikuu vallankumouksen voimakas melodia jousisoittimien säestyksen tukemana kuin meren yltyvän myrskyn pauhu. Kantaatin johtoaiheet kulkevat lukuisina muunnelmina läpi koko teoksen. Nuo aiheet ja sävelet liittyvät elokuvan dramaattisiin tapahtumiin vaihtelevin musiikillisin muodoin, kiinteästi yhtyen tapausten kehitykseen. Toiset sävelaiheet taas tulkitsevat kansan innostusta, sen vallankumoushenkeä ja maineikasta taistelua tai kuvailevat kansan vihollisen olemusta.

Vallankumouksellisten kohtausten hehku, taistelukuvien sankarillinen paatos, tietoisuuteen heräävän kansan innostus ja valloittavan runollisuuden lämmin inhimillisyys ovat saaneet elokuvan puitteissa vaikuttavan musikaalisen tulkinnan. Nousematta etualalla ja himmentämättä itse elokuvan aatesisältöä se puhuu kuulijalle välittömästi ja ytimekkäästi. Pohjautuen erityisesti unkarilaiseen sävelmistöön tuo musiikki on täysin kansantajuista temmaten kuulijan jo ensi sävelillään mukaansa. Siinä on sen saavut-

Ferenc Szabó

taman suuren menestyksen salaisuus.

Säveltäjä toteaa arvokkaasta elokuvamusiikistaan, että siitä riittäisi aineksia kolmen laajan sinfonian kirjoittamiseen. Kysymystä taidelajista hän ei vielä kuitenkaan ole ratkaissut, mutta luultavasti hän tulee sovittamaan elokuvamusiikkinsa sarjan muotoon.

Tämä teos ei ole ensimmäinen Ferenc Szabón laatima onnistunut elokuvasävellys. Hän on kirjoittanut musiikin värielokuvaan "Hanhi-Matti", ja tämä sävellys on esitetty myös orkesterille sovitettuna sarjana. Samoin hän on säveltänyt musiikin unkarilaiseen värielokuvaan "Merkillinen avioliitto".

*

Ferenc Szabó on etevimpiä unkarilaisia säveltäjiä. Hän syntyi Budapestissä vuonna 1902, opiskeli unkarilaisten säveltäjien Zoltán Kodályn ja Leó Weinerin johdolla sekä suoritti musiikkikorkeakoulun tutkinnon. Jo korkeakouluopintonsa päättäessään hän oli silloin laittomaksi julistetun Unkarin kommunistisen puolueen jäsen. Vuonna 1928 hän perusti työläisten raittiusliiton kuoron. Hän kirjoitti joukkolauluja ja sävelsi Petöfin runon "Susien laulu" kuoroteokseksi, joka esitettiin Nykyajan säveltäjien maailmanliiton Lontoossa järjestämässä juhlassa. Vuonna 1931 lähetettiin Ferenc Szabó suorittamaan puolueen antamaa tehtävää Berliiniin. Hän ei palannut sieltä enää Unkariin, vaan siirtyi emigranttina Neuvostoliittoon, jonka musiikkielämässä hän pian kohosi tunnetuksi persoonaksi. Hänen joukkolauluistaan otettiin satojen tuhansien kappaleiden painoksia. Neuvostoliittolaisen vapautusarmeijan mukana hän palasi takaisin kotimaahansa ja on siellä musiikin alalla osallistunut merkittävällä tavalla Unkarin sivistyksellisen vallankumouksen kehitykseen. Paluun jälkeen hänestä tuli musiikkikorkeakoulun professori ja myöhemmin hänet valittiin Unkarin muusikkojen liiton puheenjohtajaksi.

Ferenc Szabó on kuluneitten vuosien aikana rikastuttanut unkarilaista musiikkikirjallisuutta lukuisilla teoksilla, joista mainittakoon esim. hänen menestyskonserttonsa "Kotiinpaluu". Hän on omistanut tuon teoksen Unkarin työtätekevien vuosikymmeniä kestäneelle vapaustaistelulle ja kirjoittaa: "Tekijä on eräs niistä, joiden oli suotu henkilökohtaisesti osallistua tuohon valtavaan vapaustaisteluun. Kotiin palatessaan löysi myös hän, miljoonien työtätekevien unkarilaisten tavoin, todellisen isänmaan."

Käynti "SYMBAALIN TAIKURIN" Aladár Ráczin luona

Ulkomaisia vieraita Aladár Ráczin luona. Vas.: säveltäjä Hrennikov NL:sta, oikealla ranskalaiset Serge Nigg ja Louis Durey.

Kun Kossuth-palkintoja jaettiin ensi kerran maaliskuun 15 p:nä 1948, oli Aladár Rácz Béla Bartókin ja Zoltán Kodályn jälkeen se, joka musiikin alalla katsottiin olevan tämän huomattavan kunnianosoituksen arvoinen.

Unkarin kansan suurin tunnustus tuli miehen osalle, jonka taiteellinen kehitys ja elämänvaiheet ovat erityisen mielenkiintoiset. Unkarilaisen Jászberényn kauppalan mustalaiskorttelissa syntynyt Aladár Rácz toi symbaalin kahviloista konserttisalien lavalle ja teki kansanomaisesta soittovälineestä korkeamman taiteen instrumentin. Ranskalainen säveltäjä Saint-Saëns puhui jo neljäkymmentä vuotta sitten Aladár Ráczista "Symbaalin Lisztinä", vaikka hän tuona aikana oli kuullut mustalaismuusikkoa vain kahvilasoittajana.

Aladár Rácz lähestyy nyt 70. ikävuottaan.

Aladár Ráczin huvila sijaitsee Buda-vuorten rinteellä. Yksikerroksisen rakennuksen ikkunoista avautuu näköala laaksoon ja edessä leviää Unkarin pääkaupunki hurmaavana panoraamana. Taiteilijakodin seiniä peittävät maalausten ja piirrosten lisäksi useat hänelle omistetut muistot. Ystävällisellä omistuskirjoituksella varustetun Béla Bartókin valokuvan vierellä näemme kapeissa kehityksissä Paderewskin kirjoittaman kirjeen ja useiden maailmankuulujen taiteilijoiden "symbaalin Lisztille" lähettämiä valokuvia ja kirjeitä.

Täällä elää unkarilainen muu-

sikko vaimonsa, sveitsiläissyntyisen Yvonne Balbantin kanssa.

"Mustalaiset elivät ja kuolivat enemmän tai vähemmän unkarilaisesta yhteiskunnasta syrjäytettyinä kylän laidalla sijaitsevassa mustalaiskorttelissa", aloittaa taiteilija muistelonsa. "Paljasjalkaiset lapset oppivat aikaisemmin soittamaan viulua kuin lukemaan ja kirjoittamaan." Pieni Aladár Rácz liittyi jo kymmenvuotiaana erääseen mustalaisorkesteriin symbaalinsoittajaksi.

"Olin vielä nuori siihen aikaan kun unkarilainen mustalaismusiikki tuli muotiin ulkomailla", kertoo Aladár Rácz, "ja vuonna 1910 lähdin minäkin Pariisiin. Iltaisin vedin ylleni nyörein koristellun kirjavan husaarin univormun ja soitin symbaalia Pariisin kahviloissa. Vähitellen tutustuin ranskalaisiin muusikoihin ja kaksi vuotta myöhemmin liityin erääseen ravintolayhtyeeseen, jossa oli vain ranskalaisia soittajia. Kun sitten lähdimme konserttimatkalle, annoin husaarinpukuineni unkarilaista väriä orkesterille. Soitimme Egyptissä ja Italiassa ja ensimmäisen maailmansodan puhjetessa olimme Sveitsissä."

Aladár Ráczin satumaisen taitava soitto herätti huomiota kaikkialla. Eräät musiikkitaiteilijat ottivat hänet hoiviinsa Sveitsissä ja opettivat hänelle nuottienlukemista. Kun lahjakkaalle mustalaismuusikolle avautui tie syvempään musiikin tuntemiseen, hän havaitsi, kuinka erinomaisesti Ranskassa ja Italiassa renesanssiaikana käytetyn cembalon sointi ja runsas ornamentiikka vastasi symbaalia ja hän sovitti omalle soittimelleen kokonaisen sarjan Lullyn, Couperinin, Muffatin, Scarlattin, Rameaun jne. teoksia ja myöhemmin myös Bachin sonaatteja. Unkarilainen symbaali, jolle Erkel on kansallisoopperassaan "Bánk Bán" ja Zoltán Kodály oopperassa "Janos Háry" säveltänyt huomattavia osia, ilmestyi nyt konserttisaleihin, ensin Sveitsissä ja sitten Ranskassa. Aladár Rácz keksi myös, että symbaalia voidaan säestää pianolla aivan kuin viulunsoittoakin.

Tässä kohdassa tulee hieman romantiikkaa musikaalisiin muistelmiin... Tultuaan "löydetyksi" Aladár Rácz piti sarjan konsertteja Sveitsissä. Unkarilaista symbaalitaiteilijaa juhlittiin innostuneesti kaikkialla. Eräässä tällaisessa juhlassa hän tutustui nuoreen musiikkiakatemialaiseen, Yvonne Balbantiin. Tämä tutustuminen johti onnelliseen avioliittoon ja siitä lähtien taiteilijan vaimo on säestänyt häntä konserteissa — ja tekee niin vieläkin...

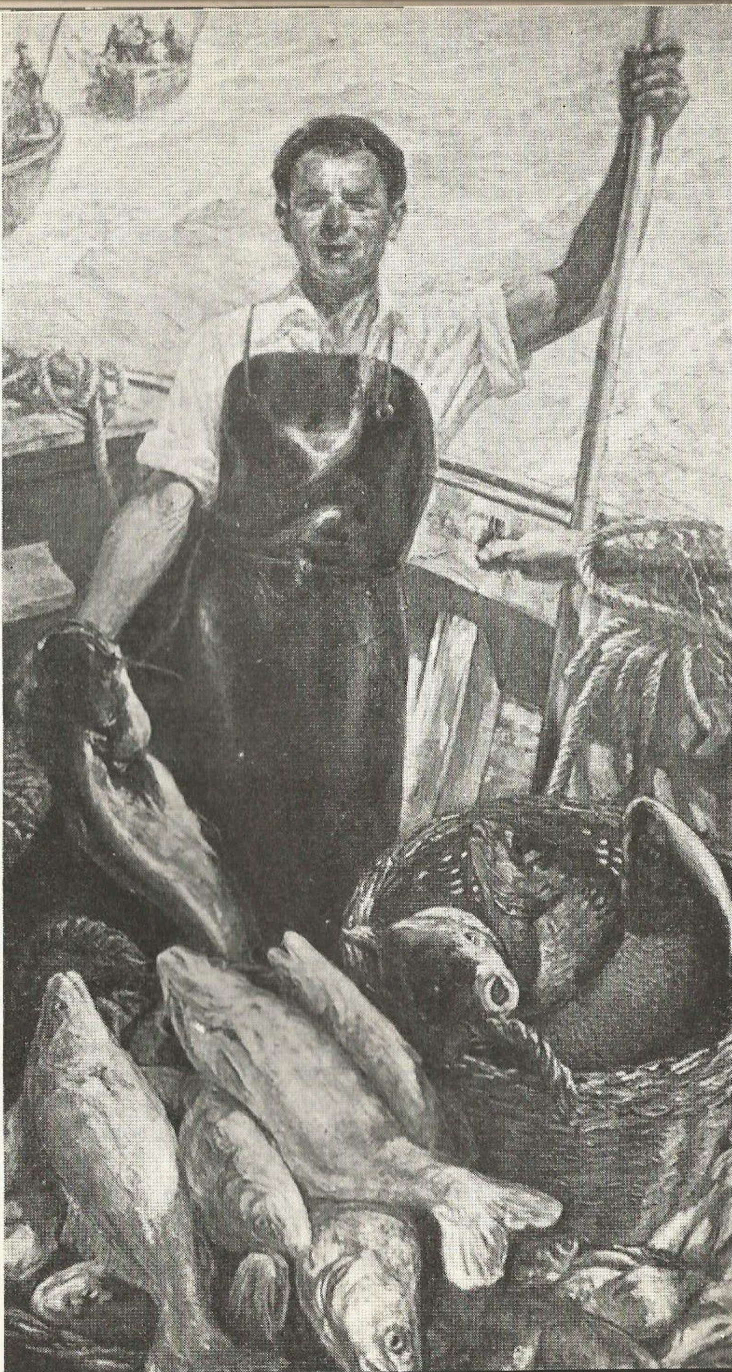
Aladár Rácz palasi kotimaahan ennen toisen maailmansodan puhkeamista. Aluksi hän antoi julkisia konsertteja, mutta nyt, korkean ikänsä ja sairautensa vuoksi hän ilahduttaa musiikin ystäviä

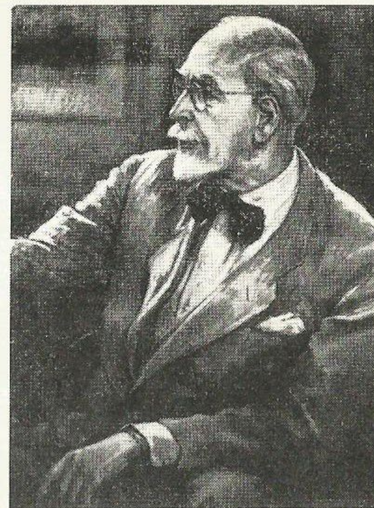
Aladar **Rácz** ja hänen vaimonsa.

pääasiassa kotikonserteissa, joissa kuuntelijoilla on tilaisuus ihailla symbaalin uskomattoman monivivahteista ja ilmeikästä sointia. Kun he kuulevat Aladár Ráczin soittavan esim. Couperinin "Ranskalaiset naamiaiset", Paganinin "Capricen" tai Bachin VI sonaatin, he tuntevat, että taiteilija on tällä "primitiivisellä" instrumentilla löytänyt tien klassikoiden luo... Hänen taituruutensa on todella valloittavaa... Musiikinarvostelijat ovat erityisesti korostaneet, että kaikessa, mitä Aladár Rácz esittää, kuvastuu voimakkaasti hänen oma persoonallisuutensa.

"Annan kotonani opetusta eräille musiikkiakatemian symbaalioppilaille. Olen iloinen ja ylpeä siitä, että oppilaani ja seuraajani tulevat aikanaan kouluissa, kulttuuritaloissa ja konserttisaleissa esittämään symbaalimusiikin kauneutta ja tekemään tätä musiikinlajia yhä enemmän tunnetuksi ja rakastetuksi."

Unkarin neljäs kuvataiteiden näyttely

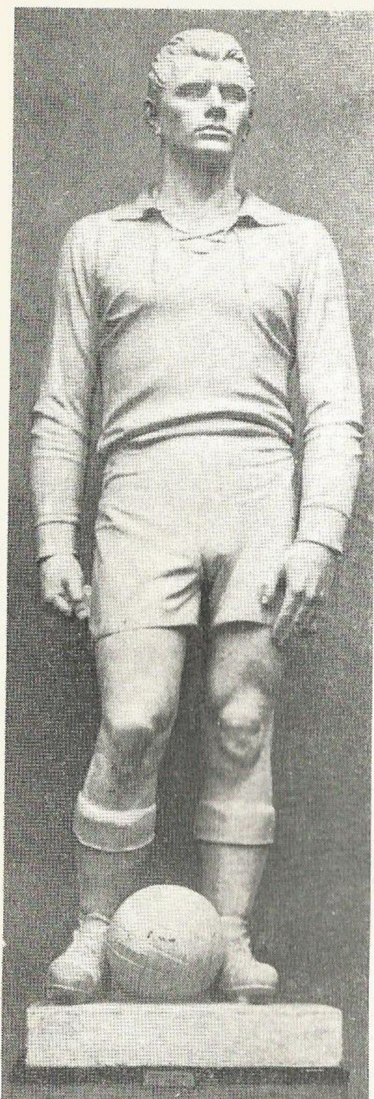
on tänä talvena ollut esillä Budapestissa. Tällä ja seuraavalla aukealla joitakin kuvia näyttelyssä olleista taideteoksista.

Yllä: István Zádorin maalaus "Oma kuva".

Vasemmalla: Lipót Hermannin maalaus "Punapukuinen nainen".

Viereisellä sivulla: József Csáki Maronyákin maalaus "Kalastajan kotiinpaluu".

Kaksi urheilija-aiheista veistosta: Lajos U n g v á r y n "Jalkapalloilija" ja András K o c s i s i n "Tennistä pelaava tyttö".

Anny G á s p á r F e l e k i n é : "Perhe".

Istvan C s ó k :
"Kukka-asetelma".

Unkarilaisista kansan-saduista

Eräänä kesäisenä aamupäivänä astui Unkarin parlamentin kupolikattoiseen rakennukseen Tonavan rannalla muutamia huivipäisiä maalaisnaisia ja pitkäviiksisiä varsisaappaisiin sonnustautuneita miehiä. Tämä ei ole Unkarissa mitenkään ihmeellistä, sillä kansalliskokouksen jäsenissä on paljon maalaisedustajia. Tällä kertaa oli kuitenkin kysymys jostakin muusta. Nämä henkilöt olivat niitä, joille hallitus oli antanut "Kansantaiteen mestarin" arvonimen kansantaiteen eri aloilla saavutetuista huomattavista suorituksista. Heidän joukossaan oli paimenia, jotka harrastavat puuleikkausta, ja erilaisia kudontatöitä tekeviä naisia. Arvonimen saajien joukossa oli myös sadunkertoja Laca, joka on kerännyt ja tallettanut suuren määrän kauniita unkarilaisia kansansatuja.

Gyula Illyésin kirjan "Seitsemänkymmentäseitsemän unkarilaista kansansatua" kansi.

Jo aikaisemmin harrastettiin Unkarissa kansanrunouden tuotteiden keräämistä ja useat maineikkaat tiedemiehet suorittivat arvokasta työtä Unkarin satuaarteiston talteenottamiseksi. Mutta nyt tapahtui ensimmäisen kerran, että näin korkea kunnianosoitus tuli luovan kansan edustajan, kansanruonouden lähteiden vaalijan osalle.

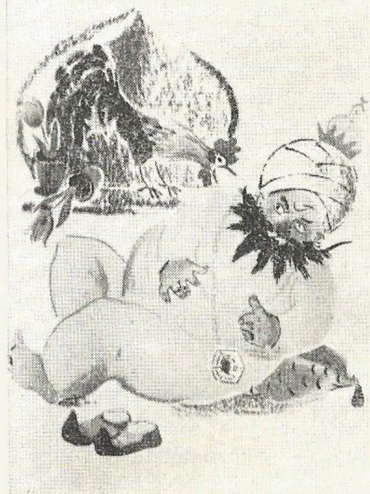
"Olipa kerran kauan, kauan aikaa sitten..." näin kuuluu sadun tyypillinen alkulause isän tai äidin kertoessa lapsille ja pienet kuuntelijat kiitävät sanojen siivin kansansadun maailmaan, jossa hyvyys ja inhimillisyys aina voittaa ja paha saa palkkansa ja jossa kansan toiveiden toteuttajana esiintyvä nuorukainen monet esteet tieltään raivattuaan saavuttaa päämääränsä. Tarinan tapahtumat kehittyvät vauhdikkaasti ja sankari joutuu yhä uusiin seikkailuihin ja voittoihin. Kuulija, joka antautuu sadun valtaan kuunnellen sanojen musiikkia, tulee vastustamattomasti asettaneeksi itselleen kysymyksen: missä on tämän runouden lähde?

Kuvitusta Gyula Illyésin satukirjaan.

Unkarin kansan ja sen talonpoikaiston monisatavuotinen historia on yhtä ainoata taistelua vapauden puolesta. Joskus sen on ollut taisteltava omia herrojaan vastaan, joskus vieraita valloittajia ja tyranneja vastaan. Sorretun kansan kaipaukset ja ajatukset pukeutuivat satujen asuun. Historian kuluessa oli sellaisiakin hallitsijoita, jotka olivat köyhän kansan sydäntä lähellä. Unkarin kansansaduissa elää renesanssiajan suuren hahmon, oikeamielisen kuningas Mátyásin muisto, kuten Ranskan kansansadut muistavat kuningas Henrik IV:ttä. Kansansatujen sankareiksi tulivat myös XVIII vuosisadan kurutsivapaustaistelun johtaja Ferenc Rákóczi ja vuosien 1848—49 vallankumouksen nerokas johtaja Lajos Kossuth.

Elämän huolien keskellä on myös valoisia hetkiä ja ne kuvastuvat huvittavien kansansatujen johtavissa henkilöhahmoissa, joita ovat esim. ylimielinen rikas talonpoika, keikaroiva naistenmetsästäjä ja tekopyhä pappi. Kansan ilkamoivan pilanteon rinnalla

näkyy myös sen oikeudentunto ja viha sortajia vastaan.

Montaigne kiinnitti vuonna 1580 huomiota kansanrunouden kätkettyihin aarteisiin ja kehoitti kirjallisuutta pitämään niitä esikuvinaan. Montaignen huomion arvoa ei suinkaan vähennä, että unkarilainen János Erdösi Sylveszter teki vuonna 1541 saman havainnon. Hänen lausumansa vaikutus jäi kuitenkin verraten vähäiseksi, vaikka Unkarin runouden suurimmat edustajat ovatkin ammentaneet runsaasti vaikutteita kansantaiteen aarrekammioista. Kansanrunouden tietoinen, järjestelmällinen kokoaminen alkoi oikeastaan vasta XVIII vuosisadan lopulla. Varsinainen tieteellinen keräily alkoi Unkarissa kuten muuallakin Euroopassa romantiikan aikakaudella XIX vuosisadan keskivaiheilla. Kolozvárin unitaarinen piispa János Kriza keräsi "Villiruusu" (Vadrózsák)-nimiseen kokoelmaansa lauluja, ballaadeja ja tarinoita eräältä kansatieteellisesti yhtenäiseltä alueelta Székelyn maakunnasta. Siitä lähtien harrastettiin yhä enemmän kansanrunouden kokoamista ja muokkaamista. XIX vuosisadan toisella puoliskolla Unkarin tiedemiehet ja kirjailijat suorittivat tällä alalla arvokasta työtä.

Molempien maailmansotien välisenä aikana ei taantumuksellinen hallitus erikoisesti välittänyt kansantaiteista ja kansanrunoudesta ja niiden vaalimineen jäi vain joidenkin innostuneiden edistyksellistä sivistyneistöä edustavien henkilöiden tehtäväksi. Vuodesta 1945 lähtien on kansandemokratia ottanut tämänkin asian omakseen. Pian perustettiin kansantaiteen instituutti. Kansanrunouden tieteellinen tutkimus sai uutta vauhtia ja kansanrunouden tuotteita alettiin julkaista yhä enemmän. Näistä julkaisuista tärkeimpiä on Ortytay-Katonan korkeat tieteelliset vaatimukset täyttävä kokoelma "Unkarilaisia talonpoikaissatuja". Tässä teoksessa on paitsi laajempia satuja myös lyhyitä jutelmia. Kokoelma antaa käsityksen eri seutujen ja murrealueiden saduista. Nuorison Kustannusliike (Ifjusági Könyvkiadó) julkaisi Elek Benedekin kansansatuvalikoiman. Tämä kirja on Unkarissa vähintään yhtä suosittu kuin Grimm-veljesten satukirja Saksassa.

Kossuth-palkinnon saanut Gyula Illyés julkaisi kokoelman nimeltä "Seitsemänkymmentäseitsemän unkarilaista kansansatua". Illyés ei ole sovituksissaan vähimmässäkään määrin vähentänyt satujen alkuperäisyyttä, vaan hän on pyrkinyt muokkaamaan niitä yhtenäisemmiksi ja kieleltään värikkäämmiksi. Tämä kansansatukokoelma on Unkarin kansankielen runsassisältöinen aarreaitta, joka esittää mitä erilaisimpia satutyyppejä. Siinä on eläinsatuja, valehtelijatarinoita ja haltijakertomuksia. Kirjan taiteellinen kuvitus elävöittää satujen sankareita. Emil Kolozsvári Grandpierre on äskettäin julkaissut vähemmän tunnettuja kansansatuja nuorisolle tarkoitettuna kokoelmana. Unkarin kansansatujen aiheet ja sankarit ovat samoja kuin eurooppalaisten satujen. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että unkarilaiset sadut olisivat samanlaisia kuin saksalaiset, englantilaiset tai ranskalaiset sadut. Unkarin kansan kansalliset erikoispiirteet ja sen historiallisen kehityksen luomat olosuhteet kuvastuvat saduissa. Gorki sanoo täydellä syyllä, että se joka ei tunne kansan luomuksia, ei voi tuntea työtätekevän kansan todellista historiaa.

Unkarilaisten satujen rakenne- ja muoto-ominaisuudet ovat myöskin omalaatuisia. Useimmissa tapauksissa satujen tapahtumakulku käy todenmukaisesta ympäristöstä ihmeiden maailmaan, mutta niiden sankarit käyttäytyvät aina järjen lakien mukaisesti ja palaavat tehtävänsä suoritettuaan takaisin todelliseen ympäristöönsä. Unkarilaisten satujen todellisuudentuntua lisää tapahtumaympäristön uskollinen

ja havainnollinen kuvaaminen. Unkarilainen sadunkertoja antaa mielellään sankarinsa puhua ja näin syntyy satuun draamallista eloisuutta, mikä muualla on harvinaista. Satujen tyypilliset alku- ja loppumuodot esiintyvät myös unkarilaisissa saduissa. Edellämainitun realismin mukaisesti satujen loppuosassa usein viitataan siihen, että kuultu tarina ei vastaa todellisuutta.

Näin talvella ilma on kylmä ja lasten on pysyttävä sisällä räiskyvän takkavalkean äärellä. He kyllästyvät mielileikkeihinsäkin ja pyytävät äitiä kertomaan sadun. Ja äiti kertoo sadun, ehkä sellaisen, jonka hän on kuullut isovanhemmiltaan, tai sellaisen, jonka hän on itse lukenut. Sadun tapahtumat etenevät ja kun sankari on vihdoin voittanut kaikki esteet ja saanut rakastettunsa omakseen, päättyy satu seuraavin sanoin: "... ja jos he eivät ole kuolleet, he elävät vielä tänäkin päivänä".

He eivät ole kuolleet eivätkä voikaan kuolla, koska sankarit alati kehittyvät ja muuttuvat kansan mielikuvituksessa.

SUOMI-UNKARI SEURA *toimii*

Vuosikokous

Suomi—Unkari Seuran vuosikokous pidettiin Helsingissä sunnuntaina 14. 2. SN-Seuran kerhohuoneistossa. Tilaisuuden avasi seuran puheenjohtaja maisteri Ele Alenius lausuen mm. seuraavaa:

— Eräs viime vuosikokouksemme johtavia ajatuksia oli toimiminen omalta osaltamme kansojen välisen rauhan puolesta tekemällä tunnetuksi veljeskansamme elämää. Nyt vuosikokouksemme sattuu aikaan, jolloin kansojen keskeiset suhteet tai nimenomaan niitä koskevat järjestelyt ovat maailman mittakaavassa käsiteltävänä Berliinin konferenssissa. Yhä laajemmin on alettu ymmärtää, että sitä paremmin voidaan kansojen väliset rauhalliset suhteet ylläpitää, mitä enemmän kussakin maassa tiedetään muiden ihmisten elämästä ja mitä oikeammat nämä tiedot ovat. Niiden kolmen ja puolen vuoden aikana, jolloin seuramme on toiminut, olemme välittäneet oikeita tietoja maahamme veljeskansamme historiasta ja tämän päivän elämästä . . . Onhan selvää, että kun jossakin maassa tapahtuu niinkin suuria ja syvällekäyviä yhteiskunnallisia muutoksia kuin juuri Unkarissa, voidaan niiden yhteydessä aina löytää satunnaisia ja itse asiassa epäolennaisia piirteitä, joita paisuttelemalla synnytetään täysin väärä kuva asioiden todellisesta luonteesta. Miten monesti verrataankaan niiden maiden, jotka sota hävitti pahoin ja jotka olivat uudelle tielle lähtiessään alkeellisia maatalousmaita, väliaikaisia ongelmia tai puutteita sellaisten maiden olosuhteisiin, jotka ovat kauan olleet teollistuneita ja jotka eivät kärsineet sodasta vaan joissakin tapauksissa ovat saaneet välillisesti hyötyäkin siitä. Tässä mielessä on meidän työmme ollut tärkeää — esittää tapahtumat oikeissa suhteissa.

Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteamisen jälkeen kokouksen puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti kansanedustaja Lauri Myllymäki ja kokouksen sihteeriksi kutsuttiin seuran sihteeri.

Johtokunnan toimintakertomuksesta kävi ilmi, että seuran toiminta on ollut erittäin vilkasta. Niinpä mm. seura ja sen Tampereella, Turussa, Kemissä ja Lahdessa sijaitsevat alaosastot järjestivät kuluneen toimikauden aikana 27 erilaista juhla- ja jäsentilaisuutta sekä retkeilyjä, joissa kävi yleisöä yhteensä 3.431 henkilöä. Normaalilevyisten filmien esitystilaisuuksia oli 8 ja niissä yleisöä 3.433 henkilöä, siis vähemmän kuin aikaisempana vuonna. Kaitafilmejä esitettiin sitävastoin runsaammin, kokonaista 144 kertaa katsojia ollessa yhteensä 16.011 henkilöä.

Näyttelyistä huomattavin oli Pienviljelijäin Liiton järjestämä maa-, metsä- ja kotitalouskoneiden sekä kansainvälinen naisten käsityönäyttely Hauhon Lautsian kartanossa, jonne Unkarin Osuuskuntien Liitto oli lähettänyt unkarilaisten maatalouskoneiden näyttelyn omine paviljonkeineen. Näyttelyn yhteyteen seura järjesti Unkarin naisten käsityönäyttelyn ja "unkarilaisen illan", jossa erilaisin ohjelmanumeroin esiteltiin veljeskansamme elämää. Näyttelyssä merkittiin käyneen yleisöä n. 10.000 henkilöä.

Erikoista huomiota ovat saaneet osakseen seuramme pienoiskäsityönäyttelyt, joita pyydettäessä on lähetetty eri kansalaisjärjestöjen käyttöön. Mainittakoon, että kuluneen toimikauden aikana eri kansalaisjärjestöt järjestivät 30 näyttelyä 20 eri paikkakunnalla ja näissä kävi yleisöä 8,310 henkilöä. Lisäksi toimeenpantiin Helsingissä, Turussa ja Kemissä Unkarin urheilun valokuvanäyttely, joihin tutustui 2.447 henkilöä.

Todettiin edelleen, että vuoden 1953 aikana Suomesta vieraili useita valtuuskuntia Unkarissa, ja Unkarista tehtiin vastavierailuja Suomeen. Kohokohdaksi muodostui Unkarin parlamentin puhemies Sándor Ronain matka maahamme. Täällä olonsa aikana hän vieraili kaikissa osastoissamme ja osoittautui suureksi seuramme ja kansamme ystäväksi.

Seuran jäsenmäärä on vuoden kuluessa jatkuvasti ja tasaisesti kasvanut. Samalla havaittiin tyydytyksellä, että jäsenet ovat paremmin kuin aikaisemmin suorittaneet jäsenmaksunsa.

Toimintakertomusta seuranneessa keskustelussa esitettiin Suomi—Unkari-lehdelle toivomuksia, että lehdessä ryhdyttäisiin opettamaan unkarinkielen alkeita ja julkaisemaan unkarilaisia lauluja nuotteineen. Kiinnitettiin huomiota myös Unkarin radion suomenkielisiin lähetyksiin ja todettiin, että ne kuuluvat varsin hyvin aina kaukaista Lappia myöten. Näitä lähetyksiä kuunnellaan eri puolilla maatamme, erikoisesti Pohjois-Suomessa suurella mielenkiinnolla. Toisaalta myös kävi ilmi, että lähetyksiä häiritään, mikä vaikeuttaa lähetysten jatkuvaa seuraamista.

Kun kokous oli myöntänyt tilivelvollisille tili- ja vastuuvapauden, hyväksynyt seuran jäsenmaksut pysytettäväksi entisellään, ryhdyttiin valitsemaan seuralle puheenjohtajaa ja hallituksen jäseniä. Yksimielisesti tällöin hyväksyttiin seuran puheenjohtajaksi maist. Ele Alenius ja johtokuntaa päätettiin laajentaa siten, että se edustaisi mahdollisimman laajoja kansalaispiirejä. Tässä mielessä johtokuntaan valittiin seuraavat jäsenet: toimittaja Arthur Rönnqvist, johtaja Lajos Kovacs, sihteeri Edvin Salonen, os. sihteeri Matti Hyrske, fil. tri Väinö Kaukonen, professori Erkki Itkonen, huoltovirkailija Inkeri Aarika, luottamusmies William Keskinen, mainospäällikkö Frans Hänninen, sihteeri Toivo Salonen, kuvanveistäjä Gunnar Uotila, fil. maist. Erkki Ala-Könni, taloudenhoitaja Martti Nurmi, kirjailija Olavi Paavolainen, opiskelija Sirkka-Liisa Huttunen ja toimittaja Heikki Ilvesviita.

Viimeisenä kysymyksenä käsiteltiin johtokunnan ehdotus seuran toimintasuunnitelmaksi. Lopuksi seuran puheenjohtaja ilmoitti, että viime keväänä päätettiin jakaa palkinto parhaiten toimineelle osastolle. Voittajaehdokkaina olivat Tampereen, Turun ja Kemin osastot ja näistä voittajan valitseminen oli ollut vaikea tehtävä. Lopuksi kuitenkin palkinto oli päätetty antaa Kemin osastolle. Kokousyleisö palkitsi ilmoituksen runsain suosionosoituksin.

Tri Peter Hajdu Suomessa

Lauantaina 20. 2. saapui maahamme suomalais-ugrilaisten kielten tutkija tri Peter Hajdu suomalaisen kulttuurivaihtotoimikunnan vieraaksi. Häntä olivat lentokentällä vastassa ministeri Dömötör, lähetystöneuvos Maria Balogh, tri Väinö Kaukonen, pääsihteeri Mirjam Vire-Tuominen sekä seuramme puheenjohtaja ja sihteeri. Sydämeilisten tervehdysten jälkeen, jotka tapahtuivat selvällä suomenkielellä, vieras kiidätettiin hänelle varattuun hotelliin, mistä matka jatkui Suomalais-Ugri-

laisen Seuran kokoukseen Tieteellisten Seurojen talolle, jonne tri Peter Hajdu oli kutsuttu. Hän osallistui Kalevalanpäivän juhliin Helsingissä ja on solminut yhteyksiä erikoisesti maamme suomalais-ugrilaisten kielten tutkijain kanssa.

Miellyttävä unkarilainen tiedemiesvieras viipyy maassamme muutaman viikon, joten seuramme jäsenilläkin on vielä mahdollisuus tutustua häneen ja kuulla hänen tervehdyksensä veljeskansaltamme. Toivotamme vieraamme seuramme puolesta tervetulleeksi tänne Pohjolaan.

S i h t e e r i.

Tri Peter Hajdu puhumassa Helsingin Messuhallissa järjestetyssä Kalevalajuhlassa.

SUOMALAISIA SANOMALEHTIMIEHIÄ UNKARISSA. Unkarissa vieraili äskettäin suomalainen sanomalehtimiesvaltuuskunta ulkoministeriön kutsumana. Valtuuskuntaan kuuluivat Liisa Suvanto (Turun Sanomat, Turku), Henrik von Bonsdorff (Hufvudstadsbladet, Helsinki), Veikko Pekkarinen (Karjalainen, Joensuu), Kalevi Leinonen (Ilkka, Vaasa), Pauli Martinmäki (Työkansan Sanomat, Helsinki) ja Sulo Manninen (Suomen Sosialidemokraatti, Helsinki). Suomalaiset vieraat kertoivat vaikutelmistaan sanomalehtivastaanotolla, joka oli järjestetty ennen heidän matkustamistaan Unkarista. Voimakkaimman vaikutuksen heihin oli tehnyt rakenteilla oleva Sztálinvárosin kaupunki. He totesivat, että kaupunkia rakennettaessa ei huomiota ole kiinnitetty yksinomaan tehtaiden pystyttämiseen, vaan että työläisten asuntojen rakentamiseen pannaan suuri paino. Lehtimiehet kertoivat edelleen, että he olivat nähneet useita korkeatasoisia ooppera- ja teatterinäytäntöjä ja useita unkarilaisia elokuvia. Historiallinen "Bánk Bán"-ooppera viehätti heitä erityisesti. Vieraat arvelivat, että Venetsiassa palkittu elokuva "Keväästä syyslehtien tanssiin" ja "Székelyn kehruutupa" saavuttaisivat varmaan Suomessakin suuren menestyksen. Suomen kansa tuntee myös voimakasta kiinnostusta Unkarin urheilua kohtaan. Unkarilaisten saavutukset Helsingin olympialaisissa herättivät Suomessa mielenkiintoa Unkaria kohtaan ja unkarilaisten jalkapalloilijoiden voitto Lontoossa sai osakseen suurta huomiota Suomen lehdistössä. Toimittaja Suvanto oli erityisen ihastunut pioneerien rautatiehen.

VALERIA GYENGE

on kertonut Suomen-matkastaan Unkarin lapsille

K u v a s s a y l l ä kuuluisa unkarilainen uimari Valeria Gyenge, joka äskettäin vieraili maassamme. Hän näyttää unkarilaisille lapsille matkareittiä Suomen kartalta. V a s e m m a l l a nuorekas kuulijakunta tekemässä kysymyksiä matkan johdosta. Pöydällä on suomalaisia kuvateoksia.

Unkarin jalkapallomaajoukkue voitti Egyptin pelaten oivallisesti

Unkarin ja Egyptin välinen jalkapallomaaottelu, joka suoritettiin Kairon kansallisstadionilla lähes 30.000 katsojan läsnäollessa, oli jo ennakolta herättänyt suurta mielenkiintoa.

Tuota mielenkiintoa kohotti — varsinkin Unkarissa — vielä seikka, että Unkarin jalkapalloilulle lähestyy harvinainen juhlahetki, kolmassadas maaottelu. Egyptissä suoritettu peli oli 299:s Unkarin suorittama maaottelu. Niistä Unkari on voittanut 160, tasapeliin on päättynyt 61 ja Unkarin häviöön 77. Varsinkin vuoden 1945 jälkeen Unkarin jalkapalloilu on päässyt yhä parempiin tuloksiin ja saavuttanut kansainvälisiä voittoja, joiden maine on kantautunut kaikkialle maailmaan. Niistä mainittakoon esim. olympiavoitto Helsingissä, ensimmäinen sija Euroopan cup-otteluissa ja Lontoon 6—3 voitto.

Sivumennen sanoen unkarilaisella jalkapalloilulla oli "kalavelkoja" maksamatta egyptiläisille: nämä olivat kolmekymmentä vuotta sitten Pariisin olympialaisissa tuottaneet Unkarille 3—0 tappion, ja kahdeksan vuotta myöhemmin pelatussa maaottelussa Unkari pystyi pääsemään vain 0—0 tasatulokseen. Vain kerran aikaisemmin, Napolissa vuonna 1934, Unkarin maajoukkue on kyennyt lyömään Egyptin jalkapallomaajoukkueen. Tulos oli silloin 4—2.

Unkarin urheilun johtajat eivät odottaneet maansa joukkueelta Unkarin Egyptin välisessä neljännessä maaottelussa, joka suoritettiin helmikuun 12 päivänä Kairossa, sen paremmin "olympialaista" kuin "lontoolaistakaan" peliesitystä.

"Olemme nykyisin vielä vasta valmennusvaiheessa", lausui ruumiillisen kulttuurin ja urheilun keskuskomitean puheenjohtaja Gusztáv Sebes pelaajille ennen ottelun alkua. "Ei olisikaan oikein, jos joukkueemme olisi jo nyt huippukunnossa. Se tulee tarvitsemaan sitä vasta silloin, kun maailmanmestaruusottelut alkavat. Mutta valmennusvaiheestakin huolimatta odotamme voittoa, ja sitä toivoo myös Unkarin urheiluyleisö."

Ennen ottelua oli Unkarin joukkueella vakava ja perusteellinen neuvottelu. Kairon kaupunkijoukkuetta vastaan käydyn ottelun vaikeat 90 minuuttia, samoinkuin aikaisempien vuosien maaottelut Unkarin ja Egyptin välillä antoivat Unkarin yksitoistajäseniselle joukkueelle sen neuvon, että hyvin koulutettuja, korkean pelitaidon hallitsevia egyptiläisiä vastaan oli pelattava täydellä voimapanoksella, mikäli haluttiin säilyttää vuodesta 1950 lähtien omistettu voittamattomuuden maine. Se, että Kairon pelialue oli Lontoon Wembleyn stadionin suureen ja kaikin puolin avaraan kenttään verraten huomattavasti ahtaampi, vaikeutti varsinkin hyökkääjien toimintaa ja helpotti vastustajan puolustuksen työskentelyä.

Unkarin joukkue oli Kairon maaottelussa melkein sama kuin Helsingin olympialaisissa. Vain keskuspuolustaja Lóránt oli poissa, ja hänen tilallaan pelasi Teleki Vasas-seurasta. Joukkueen kokoonpano oli seuraava: Grosics—Buzánski, Teleki, Lantos—Bozsik, Zakariás—Budai II, Kocsis, Hidegkuti, Puskás, Czibor. Toisella puoliajalla vaihdettiin Sándor Budain paikalle ja hyökkääjärivistön jokaisessa tehtävässä pelannut Hidegkuti Cziborin paikalle, kun taas Hidegkutin paikalle astui Palotás. Myöhemmin, toisen puoliajan 25. minuutilla, vaihdettiin oikeanpuoleiseksi välihyökkääjäksi nuori Csordás.

Unkarin joukkueen peli oli vain maalialueen lähistöllä puolivalmista. Kentällä unkarilaiset pelasivat loistavasti, ja urheilua ymmärtävällä egyptiläisellä yleisöllä oli lukuisia tilaisuuksia palkita myrskyisin suosionosoituksin menestyksellisiä, hyvin suunniteltuja unkarilaishyökkäyksiä. Eikä egyptiläinen katsomo suosiotaan säästellytkään, vaikka sillä aikaisempien kokemusten nojalla olikin perustellut syyt odottaa oman maansa joukkueen voittoa. Unkarin maajoukkueen 3—0 voitto oli sen yhtenäisyyden sekä paremman pallonkäsittely- ja sommittelutaidon tulos, ja joukkue heitti kaikki taitonsa ottelun vaakakuppiin. Varsinkin Puskásin ampuma ensimmäinen maali oli katsomolle suurenmoinen urheiluelämys. Unkarin joukkueen kapteeni osasi antaa oikealta sivustalta saamalleen pallolle tarkan "sihdin" ja ampua sen 18 metrin etäisyydeltä maalin vasempaan yläkulmaan. Myös Unkarin toinen maali tuotti Puskásin mainiolle taidolle, tilanteen arvioimiskyvylle ja peliälylle kunniaa, kun taas kolmas, jonka Hidegkuti toimitti perille verkkoon Lantosin maata myöten antamasta vapaapotkusta, oli hieno näyte tarkoin harkitusta suunnittelusta.

"Tulos olisi ollut vielä sittenkin meille imarteleva", lausui Egyptin urheilulehdistön johtomies Muhamed Schemein ottelun jälkeen, "vaikka unkarilaiset olisivat voittaneet kuudella maalilla."

Unkarin joukkue ja maan urheilun johtajat tietävät kuitenkin sangen hyvin, ettei Kairon ottelussa esitetty peli ole vielä kyllin hyvää maailmanmestaruuskamppailuihin, joihin saapuvat Englannin, Italian, Itävallan ja latinalaisen Amerikan maiden valiojoukkueet taitoaan näyttämään.

~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~

UNKARI VOITTI JALKAPALLOILUN EUROOPAN CUPIN. Joulukuun 13 p:nä pelattiin Genovassa Italian ja Tšekkoslovakian välinen jalkapallomaaottelu, jossa Italian joukkue voitti tuloksella 3—0. Tämä oli jalkapalloilun Euroopan Cupin viimeinen ottelu, jonka jälkeen tämä kunniakkaan menneisyyden omaava palkinto joutui Unkarin jalkapallojoukkueelle. Toiselle sijalle tuli Tšekkoslovakia, kolmannelle Itävalta, neljännelle Italia ja viidennelle Sveitsi. Euroopan Cup-ottelut alkoivat vuonna 1936 ja kilpailusuunnitelmassa oli, että jokaisen osanottajajoukkueen tuli pelata kaksi kertaa jokaisen muun kanssa neljän vuoden aikana. Toinen maailmansota ja sen jälkeinen aika aiheuttivat pitkiä väliaikoja maaottelujen järjestämisessä ja vasta vuonna 1953 arvokas pokaali joutui haltijalleen. Voitto Euroopan Cup--kilpailussa oli arvokas päätös Unkarin tuloksekkaalle urheiluvuodelle.

☆

UUSI UNKARIN ENNÄTYS NAISTEN PIKALUISTELUSSA. Nuoren Mária Földvári-Boérin joulukuussa saavuttama uusi ennätys osoittaa Unkarin naisten pikaluistelun viimeaikaista kehitystä. Mária Földvári-Boérin ennätysaika 5.000 m:n pikaluistelussa oli 10.18,1.
~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~~

LYHYESTI UNKARISTA

UNKARISSA VALMISTETTU MOOTTORIJUNA LIIKENNÖI BERLIININ-PRAHAN VÄLILLÄ. Ensimmäinen Unkarissa valmistettu moottorijuna, joka liikennöi Berliinin ja Prahan välillä, tuli Prahaan joulukuun 18 p:nä. Tšekkoslovakialainen sanomalehti "Rude Pravo" kirjoitti tapahtuman johdosta seuraavaa: "Prahan Keskusasemalle on saapunut ensimmäinen unkarilainen moottorijuna, joka on valmistettu Ganzin vaunutehtaalla Budapestissa. Tämä moottoripikajuna on varustettu kaikin mukavuuksin. Jokaisessa osastossa on mm. radio ja junassa on ravintolavaunu sekä kirjasto matkustajien käytettävissä. Eri vaunujen välillä on puhelinyhteys. Moottorijunan keskimääräinen nopeus on 125 km tunnissa. Matkustajat voivat pehmustetuissa, päänojin varustetuissa nojatuoleissa istuen nauttia Prahan ja Berliinin välisistä kauniista maisemista. Junalle on osuvasti annettu nimi "Rauhan lähettiläs". Tämä suurenmoinen luomus kertoo Unkarin kansan ahkerasta rauhanomaisesta työstä."

☆

KESKUSTELU GYÖRGY LUKACSIN TEOKSISTA ROOMASSA. Italian ja Unkarin kulttuurisuhteiden vilkastuttamiseksi toimiva seura järjesti Roomassa keskusteluillan, jossa oli läsnä useita huomattavia italialaisia kulttuurihenkilöitä. Keskustelun aiheena olivat György Lukácsin kirjoitukset realismin ongelmista. Nämä teokset ovat herättäneet Italiassa suurta mielenkiintoa ja myös italialainen lehdistö on tehnyt niitä laajasti tunnetuiksi.

☆

ROOMALAISKAUDEN LÖYTÖJÄ KOMLOSSA. Komlón vuoriteollisuuskaupungissa kaivetaan parhaillaan perustuksia suuria asuintaloryhmiä varten. Näiden töiden aikana on äskettäin löydetty rakennusjäännöksiä, kiviä, tiiliä ja kattolevyjä, jotka ovat peräisin roomalaisajalta, ajanlaskumme toiselta vuosisadalta.

☆

KODALY-KONSERTTI MUSIIKKIKORKEAKOULUSSA. Suurimman elossaolevan unkarilaisen säveltäjän Zoltán Kodályn 71-vuotissyntymäpäivän johdosta pidettiin Budapestin musiikkikorkeakoulun salissa joulukuun 15 p:nä konsertti, jonka ohjelmisto oli omistettu Kodályn musiikille. Se sisälsi kuoro- ja orkesteriteoksia. Erityinen nuorisovaltuuskunta samoin kuin koko juhlakonsertin yleisö tervehti säveltäjää voimakkain suosionosoituksin.

☆

"UNKARIN KANSANMUSIIKKIAARTEISTON" TOINEN OSA ILMESTYNYT. Unkarissa on näinä päivinä ilmestynyt suuren 20-niteiseksi suunnitellun kokoomateoksen "Unkarin kansanmusiikkiaarteisto" toinen osa. Teoksen esipuheen on kirjoittanut Zoltán Kodály, joka johtaa tämän laajan teoksen toimittamista. Kokoelman ensimmäinen nide sisälsi unkarilaisia lastenlauluja, toiseen taas on kerätty sävelmiä, jotka liittyvät erilaisiin kansantapoihin. Lähes 1300-sivuinen teos sisältää noin tuhat sävelmää ja laulutekstiä.

UUDET AKATEEMISET OPPIARVOT. Eräänä osoituksena Unkarin korkeakoululaitoksen ja tieteellisen elämän kohonneesta tasosta on uudentyyppisten tieteellisten oppiarvojen käytäntöönotto. Ennen riitti Unkarissa, kuten monissa muissakin Keski-Euroopan maissa, tohtorinarvon saamiseen opintojen loppuunsuorittamisen jälkeen yksi ainoa tutkinto ja tohtorinväitöskirjan esittäminen. Tällainen johti tohtorinarvon epäilyttävään alenemiseen. Missään tapauksessa se ei merkinnyt vakavan ja syvällisen tutkimuksen tekemistä. Äskettäin on Unkarissa otettu käytäntöön uudet akateemiset oppiarvot. Tohtorinarvo samoinkuin muutkin akateemiset arvot ovat vihdoinkin saaneet niitä vastaavan painavuuden ja tieteellisen sisällön.

Tähän toimenpiteeseen tähtäävän lain mukaan voivat kykenevät nuoret tutkijat yliopisto-opintonsa päätettyään päästä aspiranteiksi. Aspirantit tekevät tieteellistä työtä professorien johdolla saaden valtiolta tarpeellisen stipendin ylläpitoaan varten. Määrätyn ajan kuluttua tutkija voi suorittaa kandidaattitutkinnon, jonka yhteydessä hänen on puolustettava julkisessa väittelytilaisuudessa itsenäiseen tutkimukseen perustuvaa väitöskirjaansa. Saavutettuaan kandidaatinarvon tutkija voi jatkettuaan määrätyn ajan tieteellistä työskentelyään pyrkiä tohtorinarvoon, jolloin tohtorinväitöskirjaa on myös puolustettava julkisesti.

☆

Lain voimaantulon jälkeen Unkarin Tiedeakatemia muodosti erityisen komitean, joka myönsi harkintansa mukaan kandidaatin- tai tohtorinarvon ilman erityistä tutkintoa kaikille niille tiedemiehille, jotka monivuotisella tieteellisellä työllään ovat osoittaneet hallitsevansa oman tieteenalansa. Samaan aikaan aloitettiin aspiranttien koulutus. Äskettäin puolusti ensimmäinen kandidaatti julkisesti väitöskirjaansa, ensimmäinen tutkija saavutti kandidaatinarvonsa tämän uuden lain mukaisesti. Kriitikko Péter Nagy, joka on kirjallisista ansioistaan saanut jo Attila József-palkinnon, käsitteli kandidaattiväitöskirjassaan suurta unkarilaista kriitillisen realismin edustajaa Zsigmond Móriczia, joka eli vuosina 1897—1942. Tämä voimakas ja poikkeuksellisen lahjakas kirjailija, joka taisteli horjumatta kansan ja sen oikeuksien puolesta, kuvasi totuudenmukaisesti elämää Unkarissa kahden maailmansodan välisenä aikana tuoden esille kansan todelliset pyrkimykset. Häntä pidetään sen vuoksi täydellä syyllä aikaansa edustavana kirjailijana, jota runoudessa vastaa Attila József, Unkarin proletariaatin suuri runoilija.

Väitöstilaisuudessa käytyyn keskusteluun osallistuivat väitöskirjan tarkastaneet professorit, mm. molemmat vastaväittäjät, kirjallisen aikakauskirja "Csillagin" toimitusneuvoston jäsen, Kossuth-palkinnon saanut István Király ja Unkarin Tiedeakatemian kirjeenvaihtajajäsen, professori László Bóka sekä useat muut Unkarin tieteellisen elämän arvovaltaiset edustajat. Keskustelun kuluessa luettiin myös Unkarin Tiedeakatemian kunniajäsenen József Révain arvostelu.

☆

Keskustelun aikana arvioitiin myös Móriczin ajan ensimmäisen kirjallisen aikakauslehden "Nyugatin" (Länsi) ja sen ympärille ryhmittyneen piirin merkitystä. Móricz itse kuului tuohon piiriin ja oli jonkin aikaa lehden toimittajana. Useat tämän piirin jäsenistä käyttivät puheenvuoroja keskustelun kuluessa.

Péter Nagyn tutkimuksen johdosta tehtiin useita huomautuksia ja esitettiin arvostelua. Nuoren tutkijan ja vastaväittäjien kesken syntyi vilkas keskustelu. Väitöskirjan tekijä myönsi eräät huomautukset oikeutetuiksi, mutta pysyi eräissä seikoissa omalla kannallaan. Väitöstilaisuuden päätteeksi arvostelulauta-

kunta julisti tutkimuksen kandidaatinarvoon oikeuttavaksi ja Péter Nagysta tuli ensimmäinen kandidaatti, joka on Unkarissa puolustanut tieteellistä arvoaan julkisessa väitöstilaisuudessa.

ENNÄTYSMÄISET JOULUMARKKINAT. Joulumyynti ylitti vuonna 1953 huomattavasti edellisen vuoden myynnin vastaavana aikana. Joulukuun 10:nnen ja 23:nnen päivän välisenä aikana vuonna 1952 ostettiin valtion tavarataloista yhteensä 126 miljoonan forintin arvosta tavaroita, mutta vuoden 1953 vastaavana aikana oli myynti 187 miljoonaa forinttia. Myytyjen tavaroiden määrä on kasvanut ennenkaikkea sen johdosta, että Unkarissa on alennettu lukemattomien eri tavaralaatujen hintoja. Joulumarkkinoiden vilkastumisesta antavat seuraavat luvut hyvän kuvan. Vuonna 1952 oli "Budapest"-tavaratalon kauppavaihto joulun tienoilla hiukan yli 6 miljoonaa forinttia, mutta vuoden 1953 jouluna 8,8 miljoonaa forinttia. Pioneerien tavaratalossa myytiin vuoden 1952 jouluna tavaroita hiukan yli 3 miljoonan forintin arvosta, vuonna 1953 taas 4 900 000 forintin arvosta. Myöskin ostajien lukumäärä on kasvanut. Debrecenin tavaratalossa kävi jouluviikolla vuonna 1952 noin 8 000 ostajaa, vuonna 1953 vastaavana aikana taas 26 000. Miskolcin tavaratalossa lisääntyi ostajamäärä vastaavasti 13 000:sta 33 000:een. Tatabányan tavaratalossa kävi joulukuun 19:nnen ja 23:nnen päivän välisenä aikana vuonna 1952 noin 10 000 asiakasta ja vuoden 1953 vastaavana aikana yli 27 000. Runsas ja monipuolinen tavaravalikoima, monet uudet artikkelit ja ennenkaikkea yleisön kasvanut ostokyky ja -halu vaikuttivat siihen, että joulumarkkinoista tuli ennätysmäiset. Vaikka teollisuus ja kauppa olivat varustautuneet hyvin, ei kysyntää voitu kutenkaan täysin tyydyttää eräiden tavaroiden kohdalta. Kun tehtaat olivat vuonna 1951 valmistaneet noin 30 000 lasten voimistelupukua ja vuonna 1952 180 000, osoittautuivat vuodeksi 1953 varatut 540 000 pukua riittämättömiksi. Joulumarkkinoiden tilinpäätös osoittaa, että Unkarin kansan elintaso kohoaa nopeassa tahdissa.

